

2017-2021

ACTUALISATIE 2019

Almere 2.0

meerja
ren pr
ogram
ma Alm
ere 2.0

Meerjarenprogramma Almere 2.0
2017 – 2021

INHOUDSOPGAVE

1. VISIE, AMBITIE EN UITVOERING ALMERE 2.0	7
1.1 Versterken Noordvleugel van de Randstad	8
1.2 Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer	8
1.3 Ambities en thema's Almere 2.0	10
1.4 Handelingsperspectief	13
1.5 Financiële en inhoudelijke actualisatie	14
1.6 Werkwijze herziening	18
2. HART VAN DE STAD	19
2.1 Station en Stationsomgeving	23
2.2 Rondje Weerwater	25
2.3 Versterken Almere Centrum	26
2.4 Floriade	28
2.5 Doorkijk naar de toekomst	29
2.6 Financiën	30
3. LEER- EN WERKOMGEVING	31
3.1 Flevo Campus	34
3.2 Floriade Werkt!	36
3.3 Internationale Campus	36
3.4 Doorkijk naar de toekomst	37
3.5 Financiën	38
4. ENERGY ON UPCYCLING	39
4.1 Opwaarderen Reststromen	43
4.1.1 Citylab Stedelijke Grondstoffen	43
4.1.2 Competitie Upcycle City	44
4.1.3 Transitieprogramma Stedelijke Grondstoffen (afgerond)	44
4.1.4 Upcyclecentrum (afgerond)	45
4.1.5 Terugdringen voedselverspilling	46
Overig	24
4.2 De Energieneutrale stad	46
4.2.1 Energiefonds	46
4.2.2 Stad zonder Gas	47
4.3 Doorkijk naar de toekomst	49
4.4 Financiën	50
5. CULTUUR, RECREATIE EN TOERISME	51
5.1 Nationaal Park Nieuw Land – Almeerse Poort	54
5.2 Kustzone Almere Poort/Duin	55
5.3 Pampushout-Zuid (afgerond)	57
5.4 Cultuur	57
5.5 Eden	59
5.6 Doorkijk naar de toekomst	59
5.7 Financiën	60

6. VERNIEUWEND WONEN	61
6.1 Experimenten	65
6.1.1 Prijsvraag Who Cares?	65
6.1.2 Digitale zelfbouw Wikihouse	65
6.1.3 BouwEXPO Tiny Houses	66
6.1.4 Duurzame transformatie kantoren en maatschappelijk vastgoed	67
6.1.5 Circulaire bouw	67
6.1.6 BouwEXPO Floriade - Duurzaam Digitaal en Betaalbaar	68
6.2 Bouwen voor de wereld	69
6.3 Doorkijk naar de toekomst	70
6.4 Financiën	70
7. GROEN BLAUW	71
7.1 Versterken bestaande gebieden	74
7.2 Verbinden met de landschappen van wereldklasse	75
7.3 Nieuwe Natuur aanleggen	75
7.4 Doorkijk naar de toekomst	76
8. BEREIKBAARHEID	77
8.1 Stedelijke Bereikbaarheid Almere (SBA)	78
8.2 Wegverbreding Schiphol Amsterdam Almere (SAA)	78
8.3 Spoor - OV-SAAL	79
9. FINANCIEN EN FONDS VERSTEDELIJING ALMERE	81
10. WONINGBOUW EN GEBIEDSONTWIKKELING	87
10.1 Woningbouw	88
10.2 Gebiedsontwikkeling Oosterwold	89
10.3 Gebiedsontwikkeling Almere Centrum Weerwater	90
11. TOEKOMSTBESTENDIG ECOLOGISCH SYSTEEM IJMEER MARKERMEER (TBES)	91

VISIE, AMBITIE EN UITVOERING ALMERE 2.0

1

1.1 Versterken Noordvleugel van de Randstad

De Noordvleugel van de Randstad is één van de belangrijkste motoren van de Nederlandse economie. De regio kan zich meten met andere topregio's in Europa. Het gebied kent veel mensen met talent en ondernemerszin, een grote diversiteit aan bedrijvigheid, goede infrastructuur via land, lucht en water en een zeer goede digitale connectiviteit. Bovendien is er een breed palet aan woonmilieus en landschappen aanwezig. Deze (internationale) toppositie is echter geen vanzelfsprekendheid. Het economisch krachtenveld verandert voortdurend. Het is van belang op deze veranderingen in te spelen of liefst zelfs vooruit te lopen om succesvol te blijven. Om deze regio nu en in de toekomst krachtig en concurrerend te laten functioneren, moet in het vestigingsklimaat in de hele Noordvleugel geïnvesteerd worden. Een forse groei van de woningvoorraad, meer diversiteit aan woonmilieus, een goede bereikbaarheid en unieke natuur- en recreatiegebieden zijn daarbij essentieel. In de gebiedsagenda Noord-Holland, Utrecht en Flevoland hebben de partners in de Noordvleugel samen met het Rijk vier majeure verstedelijkingsopgaven benoemd: de Zuidas, het gebied Schiphol-Haarlemmermeer, het Noordzeekanaalgebied inclusief Zaan- en IJ-oeveren en het Rijk- Regioprogramma Amsterdam Almere Markermeer (RRAAM).

1.2 Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer

De RRAAM opgave is uitgewerkt in de Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer (2013). Het gaat om een drietal met elkaar samenhangende ontwikkelingen ten einde de concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad te versterken.

- Ten eerste wordt ingezet op het verbeteren van de (regionale) bereikbaarheid over zowel de weg (SAA: A1, A6 en A9) als het spoor (OV-SAAL). Op de langere termijn is de IJmeerverbinding als structurerend element opgenomen.
- Ten tweede wordt ingezet op de ecologische kwaliteit van het IJmeer-Markermeer (TBES). Hierbij is het toekomstperspectief een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving met aantrekkelijke natuur- en recreatiegebieden.
- Ten derde is beschreven op welke wijze Almere kan groeien.

Almere biedt immers goede mogelijkheden om een aanzienlijk deel van de geprognosticeerde lange termijn woningbehoefte van de Noordvleugel te accommoderen. In de Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer is het toekomstperspectief voor Almere als volgt geformuleerd: Almere is een westelijk georiënteerde stad met circa 60.000 nieuwe woningen ten opzichte van 2010 en een forse groei van het aantal arbeidsplaatsen. Almere is volwaardig onderdeel van het regionale mobiliteitsnetwerk van de Noordvleugel. De IJmeerverbinding, een regionaal metroachtig systeem dat loopt tussen Almere Centrum (via Pampus en IJburg) en Amsterdam Zuid, is hierbij de stip op de horizon, gekoppeld aan de ontwikkeling van Almere Pampus. In het vervolgonderzoek worden meerdere alternatieven voor de ontsluiting van Almere Pampus meegenomen, waaronder ook een ontsluiting via de Hollandse Brug.

De ontwikkeling van Almere is een omvangrijke opgave. Het betekent naast woningen en infrastructuur, tegelijkertijd zorgen voor een sociale, diverse, aantrekkelijke en leefbare stad met een eigen profiel. De gezamenlijke ambitie is om Almere door te ontwikkelen tot een stad waar het prettig is om te wonen, te werken en te recreëren. Om hooggekwalificeerd personeel, bedrijven, kennisinstellingen en instituten uit binnen- en buitenland aan te trekken, wordt een diverse stedelijke omgeving ontwikkeld met zowel nieuwe goed ontsloten hoogstedelijke als landelijke milieus. De nieuw te ontwikkelen stadsdelen passen in het unieke meerkernige stadsconcept. Almere is een evenwichtige stad met een diverse bevolking en goede voorzieningen op het gebied van cultuur, onderwijs, sport en werkgelegenheid. Met haar jonge bevolking kan Almere human capital leveren aan de economie van de Noordelijke Randstad. Dit profiel zorgt voor een complementariteit in de Noordvleugel en daarmee voor een versterking van de internationale concurrentiepositie.

De ontwikkeling van dit toekomstperspectief is een opgave die uitstijgt boven de reguliere taken en verantwoordelijkheden van de afzonderlijke partijen. Alleen door een gezamenlijk optreden van de partijen, alsmede de gecoördineerde inzet van de middelen en instrumenten van de partijen kan deze opgave met succes worden opgepakt. Het vergt van de partijen een langjarige inzet. Op basis van de huidige prognose zal de ontwikkeling een periode van decennia vergen. Zowel de conjunctuur als de ontwikkelingen in de stad Almere en de metropoolregio zullen in die periode fluctueren en veranderen. Omdat de uitvoering betrekking heeft op een lange periode, is het van belang dat het project zowel in zijn visie als uitvoering met de conjunctuur en deze veranderingen mee kan bewegen. Dragende condities hiervoor zijn een bestendige bestuurlijke samenwerking van de drie partijen, een financieel kader en de keuze voor een organische strategie met een gefaseerde aanpak. De samenwerking is gericht op het organiseren en creëren van de juiste condities (geld, middelen en regelgeving) om deze uitvoering mogelijk te maken.

De organische strategie betekent dat er geen vaststaand eindbeeld of einddatum voor de ontwikkeling wordt vastgelegd, maar dat op adaptieve wijze, stap voor stap, naar het toekomstperspectief wordt toegewerkt. De marktvraag naar woningen en bedrijfslocaties is hierbij mede sturend. Op deze manier wordt een ontwikkeling in gang gezet die continu wordt afgestemd op conjuncturele ontwikkelingen en nieuwe inzichten kan assimileren.

Bij het organisch ontwikkelen past het volgen van een kansenstrategie. Dit vraagt om een open en proactieve houding van de overheden. Partijen hebben de ambitie om op deze kansen in te spelen, door op het moment dat deze kansen zich aandienen, eventuele belemmeringen weg te nemen, kansen ruimte te bieden en indien aan de orde kansen actief te ondersteunen. Aanvullend hierop zullen de overheden ook zelf ontwikkelingen initiëren om bijvoorbeeld de markt uit te dagen en te stimuleren. Dit is zowel van kracht voor de gebiedsontwikkelingen als de ontwikkeling van de voorzieningenstructuur.

1.3 Ambities en thema's Almere 2.0

Ten behoeve van het realiseren van de verstedelijkingsopgave zoals verwoord in de structuurvisie Amsterdam Almere Markermeer is een negental bestuurlijke ambities voor Almere 2.0 geformuleerd. Hieronder staan deze weergegeven inclusief een korte weergave van de voortgang.

1. De stad ontwikkelt een grotere diversiteit in types leefmilieus en woningen, met een toenemende kwaliteit van de leefomgeving.

Inmiddels is 1/6 van de woningbouwopgave in Almere gerealiseerd (10.000 woningen). Het gaat om onderscheidende woonmilieus binnen Almere en binnen de Noordvleugel. Duin, een duinlandschap gelegen aan het IJmeer, is hiervan een goed voorbeeld. Maar ook groen-stedelijke, meer landelijke en dorpse woonmilieus die elders in het kerngebied van de Noordvleugel relatief beperkt beschikbaar zijn, worden in Almere op grote schaal aangeboden. De woningbouwopgave wordt voor het overgrote deel gerealiseerd door de gemeente Almere zelf. Daarnaast is een drietal gebiedsontwikkelingen beschreven binnen het Programma Almere 2.0

- Almere Oosterveld (in samenwerking met de gemeente Zeewolde, het Rijksvastgoedbedrijf, de provincie Flevoland en het Waterschap Zuiderzeeland).
- Almere Centrum Weerwater (ondergebracht in het Programma Versterken Hart van de Stad).
- Almere Pampus (studie wordt opgestart).

2. De economie wordt meer divers en daarmee vitaler, met een aantrekkelijker vestigingsklimaat en een toenemende werkgelegenheid.

De economische ontwikkeling van Almere blijft sterk achter bij de groei van de stad. Dit heeft effect op zowel het functioneren van de stad als op de bereikbaarheidsopgave (woon-werk balans raakt steeds verder uit evenwicht). Tussen 2008 en 2013 was sprake van een dalende werkgelegenheid. Sinds 2014 is er weer sprake van lichte groei, met 2.000 extra arbeidsplaatsen in 2018 als voorlopig hoogtepunt. Het is nodig de komende jaren vol in te blijven zetten op het versterken van het vestigingsklimaat. Zowel door directe stimulering economische ontwikkeling (vitaal centrum en voorzieningen) als voorzieningen die ondersteunen (onderwijs, cultuur, etc.).

3. Almere is via weg en OV voor bewoners en bedrijven steeds beter bereikbaar, zowel binnen de stad als met de regio.

Er zijn de afgelopen jaren grote stappen gezet in het verbeteren van de regionale bereikbaarheid. Zowel via de weg (A1, A6, A9) als het openbaar vervoer (OV SAAL). De komende jaren wordt nog volop geïnvesteerd. Ook met betrekking tot de binnenstedelijke bereikbaarheid van Almere zijn goede resultaten geboekt. Op de Middellange Termijn (2020-2030) staat de bereikbaarheid opnieuw onder druk. Voor de Lange Termijn (2030+) is nog geen keuze gemaakt.

4. Het aanbod van voorzieningen wordt groter, diverser en hoogwaardiger, en sluit steeds beter aan bij de behoeften van (huidige en toekomstige) inwoners.

Het hoger onderwijsaanbod in Almere wordt steeds breder. Daarnaast wordt ingezet op een aantal bijzondere plekken met betrekking tot recreatie en toerisme (Nationaal Park Nieuw Land, Eden en Kustzone Poort). De ontwikkeling met betrekking tot cultuur blijft vooralsnog achter. Gezien de samenhang met vestigingsklimaat, leefomgeving en samenleving is het wenselijk vol in te blijven zetten op het versterken van het voorzieningenaanbod.

5. Het groenblauwe raamwerk groeit in kwantitatief opzicht mee met de stad, en wordt gevarieerder en beter benut voor maatschappelijke functies.

Er wordt volop gewerkt aan het (door)ontwikkelen van het groenblauw casco van Almere (Pampushout, Eemvallei, Nationaal Park Nieuwland). Ook zijn stappen gezet in het realiseren van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem Markermeer IJmeer. De Lange Termijn ontwikkeling van dit laatste project is nog niet geborgd.

6. De samenleving wordt meer divers, met een relatief sterke toename van nu nog ondervertegenwoordigde groepen (qua leefstijl, inkomen en leeftijd).

Almere heeft de afgelopen jaren stappen gezet naar een meer diverse bevolking. Wat betreft leeftijdsopbouw sluit Almere steeds beter aan op de rest van de regio. In opleidingsniveau en huishoudenssamenstelling wordt Almere langzaam maar zeker steeds meer divers. Het gemiddelde inkomen blijft achter bij de rest van de regio maar de ontwikkeling is positief.

7. Er wordt een omgeving gecreëerd waarbinnen initiatieven van bedrijven burgers en instellingen steeds meer ruimte krijgen.

Over de volle breedte van de ontwikkeling wordt ingezet op samenwerking met burgers en instellingen. In de gebiedsontwikkeling binnen Almere is dit goed verankerd met de ruimte voor zelfbouw (particulier opdrachtgeverschap) en bijvoorbeeld Oosterwold. Ook binnen de projecten die vanuit het Fonds Verstedelijking Almere wordt veelal gewerkt met kaders die door bedrijven, burgers en instellingen ingevuld kunnen worden.

8. Energie- en watersystemen worden duurzamer.

De capaciteit van zonnepanelen gaat ongeveer gelijk op met die van de rest van de regio. In het Sleutelproject Stad zonder Gas wordt onderzocht of het gehele stadsverwarmingssysteem op aardwarmte kan omschakelen. Almeerse huishoudens produceren per inwoner meer afval, maar scheiden het afval beter dan in de rest van de regio. De hoeveelheid restafval (niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval) is in Almere neemt sinds 2010 sterker af dan in de rest van de regio. Tot slot wordt sterk ingezet op het versterken van Circulaire Economie in Almere.

9. Het vestigingsmilieu voor wonen, werken en recreëren (zie 1 t/m 8) kent een eigen profiel, met kwaliteiten die bijdragen aan de gewenste diversiteit en dynamiek in de Noordvleugel.

In de Uitvoeringsovereenkomst Almere 2.0 (2013) is een achttal thema's beschreven waarbinnen deze ambitie gestalte dient te krijgen: Onderwijs, Cultuur, Sport, Economie (en Floriade), Duurzaamheid, Groenblauw, Stedelijke Bereikbaarheid Almere en de concurrentiepositie bestaande stad. Tot slot is in de, in 2015 vastgestelde Lange termijn Investerings Strategie Almere (LISA), gekozen de realisatie van Almere 2.0 langs twee strategielijnen en een kansenstrategie plaats te laten vinden:

- Growing Green Almere: een gezonde en groene stad.
- Stad van experiment: (ruimte voor) het nieuwe pionieren.

Om het in de Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer geschetste toekomstperspectief, de bijbehorende ambities en de strategie zoals ontwikkeld in de Lange termijn Investerings Strategie Almere (LISA), te bewerkstelligen wordt over de volle breedte van de verstedelijkingsopgave geacteerd.

De geformuleerde ambities en thema's zijn geoperationaliseerd in zeven programma's. Deze programma's bevatten, naast reguliere beleidsmatige inzet, ook een aantal (sleutel) projecten. De sleutelprojecten worden (deels) mogelijk gemaakt met een bijdrage vanuit het door Rijk, provincie en gemeente gezamenlijk ingerichte Fonds Verstedelijking Almere. Hier wordt in navolgende hoofdstukken verslag van gedaan.

1.4 Handelingsperspectief

De afgelopen jaren hebben het Rijk, de provincie Flevoland, de gemeente Almere en de gemeente Amsterdam intensief met elkaar opgetrokken om op de oostflank van de MRA de condities te scheppen voor het versterken van de internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel. Daarbij heeft de focus sinds 2013 gelegen op de uitvoering. Zowel binnen het FVA als op de woningbouw.

Inmiddels is 1/6 van de RRAAM opgave voltooid. De roep om te versnellen klinkt steeds luider. Maar om de volledige opgave te realiseren is nog een grote inspanning nodig. De Almeerse nieuwbouwgebieden zoals Almere Poort en de 1e fase Oosterwold zullen rond 2025 voor het grootste deel afgerond zijn. Het activeren van nieuwe gebieden zoals Oosterwold Fase 2 (10.000 woningen), Almere Pampus (25.000 woningen) of het verder verdichten van het centrum is natuurlijk mogelijk. Maar voor al deze gebieden geldt dat dit meer vergt dan simpelweg starten met bouwrijp maken en verkopen. Het zijn complexe opgaven waarbij bijvoorbeeld een goede bereikbaarheid en een goed functionerende stad randvoorwaarden zijn. Daarvoor is het van belang de komende jaren aanvullende besluiten te nemen.

OOSTERWOLD

FOTOGRAAF BEN TE RAA

Vraagstukken die daarbij aan de orde komen:

- Wat zijn de verstedelijkingslocaties de komende 10 jaar. En wat is er nodig om deze te activeren?
- Wat zijn de benodigde bereikbaarheidsmaatregelen?
- Welke afspraken zijn nodig om Almere een evenwichtige groei te laten doormaken?
- Op welke wijze worden nieuwe vraagstukken, zoals de energietransitie, meegenomen?

Gezien de scope en samenhang van deze vraagstukken is ook de gemeente Amsterdam toegetreten tot het Bestuurlijk Overleg Almere 2.0. Eind 2018 is in dit gremium besloten een nieuw Handelingsperspectief Oostflank MRA op te starten waarin de uitvoering voor de periode 2020-2030 beschreven staat. Voorjaar 2019 wordt het Plan van Aanpak in besluitvorming gebracht.

1.5 Financiële en inhoudelijke actualisatie

Bij de herziening van het Meerjarenprogramma 2018 is voor de eerste keer geconstateerd dat er vrije ruimte is binnen de periode 2017-2021. Destijds ging het om €14,6 miljoen. Met ingang van het Jaarprogramma 2019 is het project Eden Holland met een omvang van €10 miljoen toegevoegd aan de projectenportefeuille. Bij de herziening die plaatsvindt 2019 is opnieuw sprake van vrije ruimte in de periode 2017-2021. Het gaat om €22,4 miljoen met de volgende herkomst:

- Vrije ruimte uit voorgaande jaren	€ 4,6	miljoen
- Extra storting provincie Flevoland vanuit IFA-programma	€ 5,6	miljoen
- Verkoop Rijksgronden Oostervold sneller dan prognose	€ 9,5	miljoen
- Verkoop gronden gemeente Almere in Oostervold	€ 0,8	miljoen
- Hoger uitvallend accres gemeentefonds	€ 1,6	miljoen
- Vrijval van middelen en overige	€ 0,3	miljoen

Sinds de laatste actualisatie van het Meerjarenprogramma heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan die aanleiding vormen om de vrije ruimte nu in te vullen.

- Voor het ontwikkelen van het Handelingsperspectief (zie paragraaf 1.4) wordt € 2,7 miljoen gereserveerd.
- Momenteel wordt er door de gemeente Almere een duurzaamheidsagenda opgesteld. Dit kan er toe leiden dat de invulling van het programma Energy on upcycling wijzigt. Hiervoor wordt een vooralsnog een financiële reservering opgenomen in het Meerjarenprogramma. De precieze invulling dient nog nader bepaald te worden initieel in het Jaarprogramma 2020.
- Bij de actualisatie van het Meerjarenprogramma FVA begin 2018, is door het Bestuurlijk Overleg Almere 2.0 geconstateerd dat cultuur nog onvoldoende aanwezig is binnen Almere en binnen het programma Almere 2.0. Binnen de programmalijn Cultuur, Recreatie en Toerisme wordt de culturele strategie op dit moment uitgewerkt. In de periode 2017-2021 zijn extra proceskosten benodigd zodat er in de tweede tranche (2021-2025) ook echt een Sleutelproject cultuur kan worden ontwikkeld.
- Het is wenselijk het project Station Almere Centrum te versnellen om in een hoger tempo woningbouwontwikkelingen in Almere Stad mogelijk te maken. Om de aanbesteding te kunnen starten is zicht op dekking nodig. Binnen het project wordt in de basis uitgegaan van de Rompvariant (€30,7 mln. No Regret) waarbij op een bijdrage van € 24,8 miljoen wordt gerekend vanuit het FVA. Tevens lopen vergevorderde gesprekken met ProRail, NS en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat om de Rompvariant in ieder geval op te schalen met de vernieuwde kap en de fietsenstalling westkant (hier is ruim €11 miljoen mee gemoeid). Over € 7,3 mln. van de €24,8 miljoen uit het FVA heeft reeds besluitvorming plaatsgevonden. € 17,5 mln. staat indicatief opgenomen in de tweede tranche van het FVA. Dit bedrag wordt nu naar voren gehaald en ten laste gebracht van de vrije ruimte. Het bedrag dat benoemd staat in de 2^e tranche valt vrij.
- De Fondsbeheerder heeft geconstateerd dat het wenselijk is binnen het FVA rekening te houden met indexatie voor langer lopende projecten. Tevens heeft de Fondsbeheerder aangegeven dat het wenselijk is om een risicoparagraaf en -buffer op te nemen in het FVA. Deze twee posten zijn opgenomen in het Meerjarenprogramma.

Bedragen x € 1.000

Fonds Verstedelijk Almere	Vrije ruimte
Totaal beschikbaar	22.359
1. Handelingsperspectief	-2.700
2. Duurzaamheid	-1.500
3. Cultuur	-100
4. Station	-17.500
5. Indexatie	-2.450
6. Risicobuffer	-1.000
Totaal	-25.250
Tekort	-2.841

In totaal leidt dit tot een overprogrammering van in totaal € 2,8 miljoen. Gegeven de looptijd van het programma, is dit naar verwachting dit binnen het programma op te lossen. De bedragen voor 2022-2025 zijn indicatief van aard. Hier heeft nog geen besluitvorming over plaatsgevonden. Uitgangspunt is dat nooit meer uitgaven worden gedaan dan er middelen beschikbaar zijn.

Meerjarenperspectief FVA	realisatie t/m 2018
bijdrage Almere	28.959
bijdrage Provincie	17.876
bijdrage Rijk	1.656
revolverende middelen	59
Vrijval en onderbesteding	-3.976
totaal beschikbaar	44.574
proceskosten	-2.703
handelingsperspectief	0
bijdrage organisatiekosten Oosterwold	-300
subtotaal proceskosten	-3.003
programmalijnen	
1. versterken hart van de stad	-4.556
2. versterken leer- en werkomgeving	-3.851
3. energy on upcycling	-4.872
4. verblijfsplekken: cultuur, recreatie en toerisme	-3.505
5. vernieuwend wonen	-1.251
6. Overige projecten	-485
7. Risicobuffer	0
subtotaal programmalijnen	-18.519
beheer en onderhoud	-94
subtotaal beheer en onderhoud	-94
totaal jaaruitgaven	-21.617

Vrije ruimte

Bedragen x € 1.000

2019	2020	2021	Totaal	2022-2025	Totaal
7.770	8.583	7.800	53.112	29.484	82.596
6.925	11.770	6.700	43.271	26.800	72.571
6.561	14.130	14.130	36.477	25.000	61.477
44	44	38	184	116	300
1.976	2.000	0	0		0
23.276	36.527	28.668	133.045	81.400	216.944
-1.200	-1.200	-1.200	-6.303	-4.800	-11.103
-1.000	-1.700	0	-2.700	0	-2.700
0	0	0	-300	0	-300
-2.200	-2.900	-1.200	-9.303	-4.800	-14.103
-15.801	-33.425	-2.839	-56.621	-14.500	-71.121
-5.893	-6.660	-4.494	-20.898	-16.000	-36.898
-3.560	-2.477	-1.098	-12.006	-16.300	-28.306
-13.098	-6.783	-6.867	-30.252	-34.200	-64.452
-1.214	-832	-800	-4.097	-3.200	-7.297
0	0	0	-485	0	-485
0	-1.000	0	-1.000	0	-1.000
-39.565	-51.177	-16.098	-125.359	-84.200	-208.559
-312	-402	-464	-1.272	-1.228	-2.500
-312	-402	-464	-1.272	-1.228	-2.500
-42.077	-54.479	-17.762	-135.935	-90.228	-225.163
			-2.890		-8.218

1.6 Werkwijze herziening

Het Meerjarenprogramma wordt ieder jaar geactualiseerd. Zowel op financieel als inhoudelijk gebied worden de nieuwste gegevens opgenomen. Iedere vier jaar vindt een grootschaliger evaluatie van de Programmalijnen en sleutelprojecten plaats. Programmalijnen en sleutelprojecten kunnen worden toegevoegd of juist worden geschrapt. De eerste grootschalige herziening vindt plaats in de tweede helft van 2019. In 2020 wordt dan het nieuwe Meerjarenprogramma vastgesteld. Mochten er zich tussentijds ontwikkelingen voordoen die aanleiding geven tot een eerdere grootschalige herziening dan wordt dit besproken in een vergadering van het Overleg Almere 2.0. Gedacht kan worden aan (grootschalige) onvoorziene financiële mee- of tegenvallers maar ook aan een onvoorziene inhoudelijke kans die zich voordoet.

Over de periode 2021-2025 ontstaat, afhankelijk van de grondverkoop Oosterwold, naar verwachting circa €80 mln. aan nieuwe financiële ruimte. Conform afspraak wordt deze nu niet direct ingevuld maar betrokken bij de herziening in 2019 waaruit het Meerjarenprogramma 2021-2025 ontstaat.

Almere Centrum, het hart van de stad, neemt in toenemende mate een belangrijke plek in, zowel binnen Almere als binnen de regio. De visie en aanpak Stationskwartier past binnen de ambities zoals verwoord in het coalitieakkoord 2018-2022 van de gemeente Almere. Deze visie is ook passend binnen de ambities van zowel de provincie als van het Rijk om verstedelijking vorm te geven rondom infrastructurele knooppunten. Passend binnen deze visie vindt ook de wereldexpo Floriade, in het hart van de stad plaats.

HART VAN DE STAD

2

KLOPPEND HART VAN ALMERE

MISSIE ALMERE CENTRUM - HART VAN DE STAD

Om Almere op de lange termijn een rol als onderscheidende kern binnen de grootstedelijke regio Amsterdam te laten vervullen, passend bij de positie van de op één na grootste stad van de MRA, krijgt het hart van de stad de komende jaren een forse verstedelijkingsimpuls. Ook in de economische structuurversterking van Almere speelt het centrum een voorname rol. Er wordt toegewerkt naar een voorzieningenniveau en functiemix die horen bij een stad van 200.000 tot 300.000 inwoners. Het gebied wordt zichtbaar en voelbaar als hart van de stad, zal een sterkere regionale betekenis krijgen en wordt dé ontmoetingsplek voor zowel bewoners als bezoekers.

BEREIKBAAR

Het Hart van de Stad ligt centraal in Almere. En heeft een uitstekende verbinding voor en tussen alle soorten van mobiliteit.

Het gaat hierbij om de bereikbaarheid via de trein en de bus, de bereikbaarheid voor de auto (aantrekkelijke entrees en goede parkeervoorzieningen) en de bereikbaarheid voor voetgangers en fietsers (aantrekkelijke en duidelijke entrees). Ook de interne verbindingen routing is belangrijk.

SFEER, BELEVING EN ONTMOETING

Het Hart van de Stad is levendig, verrassend en aantrekkelijk. En functioneert als ontmoetingsplek.

Goede beleving vraagt om een reeks plekken waar mensen zich intuïtief thuis voelen en onbewust langer blijven dan ze van plan waren. Dit bepaalt het verschil tussen een ruimte en een bestemming. Almere Centrum heeft veel openbare ruimte, maar weinig plekken. Om een binnenstad te creëren is het niet genoeg om 1 soort gebruik op 1 moment op de dag te hebben.

VOORZIENINGEN

Het Hart van de Stad is het gebied waar centrumfuncties worden gebundeld met grootstedelijke voorzieningen en culturele trekkers.

Hierdoor ontstaat er een optimale functiemix van wonen, werken, cultuur, winkelen, onderwijs, horeca, recreatie en evenementen. Het hart van de stad versterkt de concurrentiepositie van Almere en de regio. Kwaliteit, schaarste en spreiding zijn de sleutelwoorden.

Om Almere op de lange termijn een rol als onderscheidende kern binnen de grootstedelijke regio Amsterdam te laten vervullen, passend bij de positie van de op één na grootste stad van de MRA, krijgt het hart van de stad de komende jaren een forse verstedelijkingsimpuls. Ook in de economische structuurversterking van Almere speelt het centrum een voorname rol. Er wordt toegewerkt naar een voorzieningenniveau en functiemix die horen bij een stad van 200.000 tot 300.000 inwoners. Het gebied wordt zichtbaar en voelbaar als hart van de stad, zal een sterkere regionale betekenis krijgen en wordt dé ontmoetingsplek voor zowel bewoners als bezoekers.

VAN LOCATIE NAAR BESTEMMING
VAN WINKELCENTRUM NAAR BINNENSTAD
VAN LOKAAL NAAR REGIONALE BETEKENIS

PLACEMAKING – ALS VERBINDEND CONCEPT VOOR ALMERE CENTRUM - HART VAN DE STAD

Placemaking is het observeren, begrijpen, activeren en managen van veelzijdige ontmoetingsplekken in de openbare ruimte, zoals pleinen, straten en parken. Placemaking faciliteert het ontwikkelen van activiteiten en verbindingen om een bepaalde plek een identiteit en een gebruik te geven. Placemaking verandert fysieke openbare ruimtes in plekken die menselijke interacties, economische uitwisselingen en het welzijn van mensen ondersteunt. Het is een continu en dynamisch proces en geen statisch geheel van voorzieningen of objecten. Het stelt iedereen in staat om medeontwikkelaar te zijn, zowel de bewoners, het bedrijfsleven als de overheid.

STEDELIJKE PATRONEN

Het Hart van de stad is het gebied waar door samenwerking regie is op groot stedelijke patronen, zoals veiligheid, leefbaarheid, overlast en opvangcapaciteit.

Almere wil een inclusieve stad zijn: iedereen telt mee. Logischerwijs concentreert zich veel in Almere Centrum. Door een gezamenlijke aanpak wordt ingezet op het verminderen en mogelijk voorkomen van overlast. Binnen de driehoek Wonen, Zorg, Leefbaarheid en Veiligheid zorgen we dat de maatschappelijke voorzieningen en de specifieke doelgroepen/ goed in een gebied kunnen landen.

ONDERNEMEN

Het Hart van de Stad heeft sterke publieks-aantrekkende winkels, evenementen.

Dit versterkt de verblijfs- en belevingswaarde, worden meer bezoekers naar het centrum getrokken en zullen zij meer gebruik maken van de voorzieningen en wordt zo de omzet verhoogd.

WONEN

Het Hart van de Stad biedt woningbouwprogramma gericht op doelgroepen die het centrum als huiskamer gebruiken.

Hierdoor groeit het aantal gebruikers van het gebied en ontstaat er een behoefte en gebruik van een optimale functiemix van wonen, werken, cultuur, winkelen, onderwijs, horeca, recreatie en evenementen.

FUNCTIEMENGING

Het Hart van de Stad heeft een optimale functiemix van wonen, werken, cultuur, winkelen, onderwijs, horeca, recreatie en evenementen.

Een toename van gebruikers draagt stevig bij aan het verder versterken van de geambieerde verstedelijking en interactiemilieu en leidt tot meer levendigheid en sfeer. Ook biedt het meer kansen voor de doorontwikkeling van de belevingswaarde en is essentieel om de huidige 8-uurs economie te transformeren.

KAART: HART VAN DE STAD

De programmalijn Hart van de stad bestrijkt geografisch het Weerwater en de directe omgeving. Maar ook het gebied vanaf het zakencentrum, het station en Almere Centrum aan de noordzijde tot en met het Floriadeterrein, het Atlantisstrand, de Kasteellocatie en De Steiger aan de zuidzijde, inclusief de randen van de wijken rond het Weerwater.

Het programma kent de volgende sleutelprojecten:

- Met het project **Station en Stationsomgeving** wordt ingezet het benutten van de economische potentie van de stationslocatie, het versnellen van de woningbouwopgave in het gebied en het werken aan de entree functie voor de stad. Het gebied wordt getransformeerd naar een plek passend bij de groei in reizigersaantallen en ontwikkeling van de stad. Het station functioneert hierbij als vliegwiel voor de knooppuntontwikkeling en vice versa.
- Met het **Rondje Weerwater** worden de noordoever (Almere Centrum) en de zuidoever van het Weerwater met elkaar verbonden. Ook de recreatieve en economische potentie van het Weerwater wordt beter benut en betrokken bij de ontwikkeling van de binnenstad.
- De beste binnenstad van Nederland wordt verder ontwikkeld door het Versterken van routing en pleinen/hotspots als verblijfsgebieden in **Almere Centrum**, specifiek hierbij de verbinding tussen Station(somgeving) en Floriade (via de Esplanade) door middel van de 'Groene Loper'.
- De provinciale bijdrage aan de **Floriade** wordt toegekend via het FVA.

Naast de gedefinieerde sleutelprojecten wordt er vanuit het Hart van de stad invulling gegeven aan de verdichtingsopgave van Almere Centrum door middel van uitvoering van de in 2017 vastgestelde ontwikkelstrategie. Deze ontwikkelstrategie geeft duidelijkheid over welke ruimtelijke opgaven op korte en welke op (middel) lange termijn worden opgepakt en welke prioriteit hebben voor een kwalitatieve doorontwikkeling van Almere Centrum tot kloppend hart van Almere en in de regio. Deze ontwikkelstrategie is één van de bouwstenen voor het in 2019/2020 op te stellen handelingsperspectief Almere 2.0.

2.1 Station en Stationsomgeving

Almere Centrum is het grootste intercitystation aan de Flevolijn en heeft daarmee een belangrijke functie in het openbaarvervoernetwerk van de regio. De verblijfswaarde, ontmoetingswaarde en daarmee ook de economische waarde van het stationsgebied blijven echter achter bij de groei in reizigersaantallen en de ontwikkeling van de stad. Met het oog op de ontwikkelingen in Almere Centrum en de Floriade in 2022 willen de gemeente, in samenwerking met partners, het station en het omliggende gebied transformeren tot visitekaartje van de stad. Verschillende partijen zoals NS, ProRail en diverse vastgoedeigenaren ontwikkelen samen met de gemeente Almere en de provincie Flevoland plannen voor de korte en lange termijn.

Voor de beoogde vernieuwing van het station Almere Centrum is een integraal plan ontwikkeld, samen met NS en ProRail. Met verdere uitwerking en uitvoering van dit plan is een kostenplaatje van ca. € 52 miljoen gemoeid (op basis van het huidige voorlopige

ontwerp). Dit ontwerp wordt begin 2019 verder uitgewerkt tot een definitief ontwerp, waarbij ook de kostenraming verder wordt geconcretiseerd. Op dit moment is er geen sprake van 100% financiële dekking. In tijd is het haalbaar om nagenoeg alle maatregelen uit het integraal ontwerp te realiseren voor april 2022 (opening Floriade); mits de aanbesteding gestart kan worden in juli 2019. Hiervoor is zicht op volledige financiering noodzakelijk. Dit betekent dat het grootste deel van de middelen die voor dit sleutelproject indicatief in de tweede tranche van het FVA zijn opgenomen (€17,5 miljoen), naar voren worden gehaald. De vrije ruimte in de periode 2017-2021 wordt hiervoor ingezet. Het bedrag dat indicatief benoemd staat in de 2^e tranche wordt met eenzelfde bedrag verlaagd.

STATION - STATIONSHAL IMPRESSIE

De stationsomgeving is in potentie geschikt als interessante en onderscheidende mix tussen werken, wonen en stedelijke voorzieningen die van toegevoegde waarde is voor de stad en de regio. De aanwezigheid van het intercystation, de hoogwaardige verbindingen met de regio en de ligging in het kwalitatief hoogwaardige Almere Centrum met vele voorzieningen maken dit mogelijk.

Door verdichting toe te passen en sommige gebouwen te transformeren naar gedeeltelijk wonen ontstaat de kans om voor verschillende doelgroepen passende woonruimte aan te bieden op een interessante plek namelijk nabij het station en het centrum. Door deze mix te stimuleren in een setting met een groene uitstraling waar zichtbaar aandacht is voor duurzaamheid en gezondheid, ontstaat een sfeer van ontspannen zakelijkheid en wonen in een stedelijke setting: een dynamisch stadsdeel dat gedurende ochtend, dag en avond een aantrekkelijk verblijfsgebied vormt. In de Ontwikkelvisie Almere Centrum/Weerwater is gekozen voor een kansenstrategie, waarbij de investeringen van de overheid vooral voorwaardenscheppend zijn. Het Rondje Weerwater is één van die voorwaardenscheppende investeringen.

Doelstellingen

- Het verbeteren van de stationsomgeving als aantrekkelijke plek in de stad om te wonen, werken, studeren, ondernemen en verblijven.
- Het verbeteren van de stationsomgeving als comfortabel en optimaal functionerende schakel in de deur-tot-deurreis.
- Station en stationsomgeving doorontwikkelen tot een aantrekkelijke entree/plek van ontvangst en daarmee een visitekaartje van de stad.
- Optimaal benutten van de economische potentie van het knooppunt Almere Centrum.

Mijlpalen 2019 e.v.**Station**

Q2 2019	- Definitief ontwerp gereed
Q2 2019	- Realisatie overeenkomst
Q3-Q4 2019	- Aanbesteding
Q4'19 – Q1'20	- Beoordeling en gunning van de te realiseren projecten

Stationsomgeving, openbare ruimte

Q4 2019	- Definitief ontwerp DO openbare ruimte station gereed
2020	- Start realisatie openbare ruimte station

Stationsomgeving, Wisselweg/ Randstad

Q3 2019	- Definitief ontwerp openbare ruimte icm initiatiefnemers gereed
2020	- Start realisatie openbare ruimte door initiatiefnemers
2022	- Oplevering aan gemeente Almere

Stationsomgeving, Campusontwikkeling

Q1 2019	- Letter Of Intent
Q3 2019	- Convenant inclusief verkavelingsstudie hoofdlocatie
Q3 2019	- Bestuurlijk besluitvorming
2020	- Uitwerking plan en aanbesteding

2.2 Rondje Weerwater

Het Weerwater is de centraal gelegen waterplas van Almere. Aan de noordzijde geflankeerd door Almere Centrum en aan de zuidzijde door het toekomstige Floriadeterrein. Met haar groene oevers, strandjes en sportieve mogelijkheden is het Weerwater nu al de plek waar Almeerders graag recreëren. Met de Floriade 2022 in het vooruitzicht is er de uitdaging en de kans om het Weerwater tot dé plek te maken in de stad, waar Almeerders, bezoekers en passanten komen om te sporten, te recreëren en elkaar te ontmoeten. Met het Rondje Weerwater worden de noordoever (Almere Centrum) en de zuidoever van het Weerwater met elkaar verbonden.

Doelstellingen

- Het Weerwater onderdeel maken van Almere centrum.
- Het recreatieve potentieel van het Weerwater benutten.
- Verbinding van het centrumgebied met de Floriade(wijk).

Mijlpalen 2019 e.v.**Track Rondje Weerwater**

Q1 2019	– start aanleg track Stedenwijk/Maastrichtkwartier
Q2 2019	– oplevering Lumièrepark incl. meubilair en verlichting
	– definitief ontwerp track Zuidoever
Q4 2019	– oplevering track Stedenwijk/ Maastrichtkwartier

Herinrichting Esplanade

Q4 2018	– definitief ontwerp gereed
Q4 2019	– start realisatie
Q4 2020	– oplevering Esplanade

Weerwaterbrug

Q4'18 – Q2'19	– ontwerpuitwerking en voorbereiding uitvoering
Q2 2019	– start uitvoering brug
Q3 2020	– oplevering brug

2.3 Versterken Almere Centrum

Jaarlijks ontvangt het centrum meer dan tien miljoen bezoekers uit Almere en de regio vanwege het gevarieerde en eigentijdse aanbod, de eigen sfeer, het gemak, de gastvrijheid en de bijzondere evenementen. De uitvoering van de zogenoemde 8-pleinenstrategie heeft met de metamorfose van Belfort tot een levendig horecaplein zijn eerste successen opgeleverd. De waardering voor het centrum stijgt. Niet voor niets is Almere Centrum uitgeroepen tot 'Beste Binnenstad van Nederland 2017 – 2020', in de categorie middelgrote steden. Door toevoeging van programma's zoals woningbouw groeit het aantal gebruikers van het gebied. Er wordt ruimte gegeven aan transformatie van leegstaande panden, verdichting op diverse plekken. Om de levendigheid en sfeer verder positief te beïnvloeden wordt gestreefd naar een uitbreiding van commerciële, culturele en maatschappelijke voorzieningen. Zo worden meer bezoekers naar het centrum getrokken, wordt hun verblijfsduur verlengd, zullen zij meer gebruik maken van de voorzieningen en wordt zo de omzet verhoogd.

ESPLANADE IMPRESSIE (PLEIN 06)

Doelstelling

Almere Centrum groeit uit tot een kloppend hart voor bewoners en bezoekers uit stad en regio door:

- Toevoeging van sterke publiekstrekkende winkels, evenementen en het versterken van de verblijfs- en beleavingswaarde.
- Verbetering van de routing in het centrum om het publiek te verleiden het hele centrum te laten beleven en langer te laten verblijven dan gepland (loper en pleinenstrategie).
- Een zeer goede bereikbaarheid (auto, ov en fiets).
- Toevoegen van programma's zoals woningbouw.

Vanuit het FVA is in de eerste vijfjaarsperiode vooral de focus op realisatie van de Groene Loper, versterking van routing en pleinen/hotspots die de Stationsomgeving verbindt met de Floriade (zuidoever Weerwater), via de Esplanade.

Mijlpalen 2019 e.v.

Concept Groene Loper

Q2 2019	- Uitwerking Groene Loper dmv toevoegen van beeldende kunst door bureau The Mothershi.
Q3 2019	- Realisatie Groene Loper
2020	- Groene Loper gereed

Herinrichting Stadhuispromenade

Q2 2019	- Definitief ontwerp gereed
Ntb:	- start uitvoering is afhankelijk van de vaststelling van de marktvisie

2.4 Floriade

Floriade 2022 is een expositie en evenement georganiseerd door de Nederlandse land- en tuinbouwsector. Het centrale thema van de editie 2022 is: de Groene Stad van de Toekomst. Op aarde wonen 7 miljard inwoners, waarvan meer dan 50% nu al in steden woont. Naar verwachting neemt dit toe tot 70% in 2050. Floriade agendeert de mondiale vraagstukken van de stad en exposeert tal van innovatieve oplossingen. Deze oplossingen worden aangeboden door Nederlandse bedrijven alsook gerenommeerde steden van over de gehele wereld. De Floriade geeft invulling aan het versterken van het Hart van de stad, met het evenement in 2022 en de stadswijk na afloop, inclusief het beter benutten van (de oevers) van het Weerwater voor de stad (Rondje Weerwater).

FOTOGRAAF ANDRÉ PRINS

FLORIADE TERREIN

Bij het groene, duurzame karakter van de Floriade en de beoogde latere gebiedsontwikkeling horen duurzame, innovatieve bruggen. Hiertoe is de markt uitgedaagd om met innovatieve, circulaire ontwerpen te komen voor twee bruggen die in het gebied moeten worden aangelegd. De winnende ontwerpen krijgen de kans om hun showcase tijdens en na de Floriade aan de wereld te presenteren.

Maar de ambitie reikt verder: we willen ook ná de Floriade de proeftuin blijven voor innovaties en hiermee de positie van bv. de opleiding Bouwkunde van Windesheim versterken. De provincie Flevoland heeft de provinciale bijdrage van €10 miljoen aan de Floriade ondergebracht in het Fonds Verstedelijking Almere. Hiervan is inmiddels € 5,5 miljoen aangewend, aan het economisch programma Floriade Werkt!, de Floriade Dialogues en de innovatieve bruggen. Nadere invulling van deze middelen komt tot stand in dialoog tussen provincie, Floriade BV en gemeente.

Mijlpalen 2019 e.v.

2019	- tweede Floriade Challenge, start bouw Innovatiepaviljoen, definitief ontwerp en aanbesteding bruggen
2020	- opening Innovatiepaviljoen
2020/2021	- realisatie bruggen

2.5 Doorkijk naar de toekomst

Naar verwachting zal na 2021 Almere een vernieuwd station hebben, wordt er volop gewerkt aan de verdichting en verstedelijking van het hart van de stad en zijn er succesvolle ontmoetingsruimten gerealiseerd, waardoor de routing en de aantrekkingskracht voor het gebied is versterkt. Onderdeel van deze routing is ook het rondje Weerwater. Door de aanleg van de track en de brug is het Weerwater optimaal ontsloten voor Almeerders en zijn de randvoorwaarden gecreëerd voor het functioneren van het Weerwater als verbinding tussen de noord- en zuidoever van het Weerwater alsmede voor het door ontwikkelen van het Weerwater tot een belevenisvolle plek (fase 2 van het ontwikkelen van het Weerwater).

Bij het opstellen van het Handelingsperspectief zal het hart van de stad een prominente plek innemen. De in het programmaplan Hart van de Stad beschreven verdichtingsopgave (waar al volop aan gewerkt wordt) wordt geïntensiveerd en komt in een stroomversnelling. Van belang hierbij is dat lopende initiatieven op goede wijze worden geborgd en verder versterkt in de uitwerking van dit Handelingsperspectief.

Naar aanleiding van de organisatie van de Floriade EXPO in 2022 in het hart van de stad en de daaruit voortvloeiende blijvende legacy voor stad en regio in de vorm van de Floriade wijk van de toekomst, zal de komende periode gewerkt worden aan een goede programmatische en fysieke verbinding tussen de beide zijdes van het Weerwater. Enerzijds ligt dit opgesloten in het bestaande sleutelproject Weerwater. En is het dus zaak dit ook na 2021 door te zetten, conform de visie en het oorspronkelijke meerjaren financieel kader. Ook vanuit het sleutelproject Centrum levert de groene loper hier in toenemende mate een bijdrage aan. Anderzijds is een attractieve, belevenisvolle permanente fysieke verbinding tussen beide delen van het hart van de stad noodzakelijk voor het functioneren van het totaal van het hart van de stad. En draagt deze op haar eigen wijze bij aan de regionale aantrekkingskracht van het hart van Almere.

De gebiedsontwikkeling van de Steiger is een aanstaande ontwikkeling. Het besluit om bij de aanleg van de nieuwe A6, ter plaatse van de Steiger (zuidzijde A6) en de Floriade (Noordzijde A6) de snelweg op maaiveld niveau aan te leggen is mede genomen om hier op termijn een grootschalige gebiedsontwikkeling met regionale betekenis mogelijk te maken. Het is nu zaak om een nadere visie op dit gebied op te stellen. Een visie die de kaders schept voor een duurzame en succesvolle gebiedstransformatie.

Naast doorzetting van de bestaande sleutelprojecten (Rondje Weerwater en Versterken Almere Centrum) binnen dit programma, wordt er ook gekeken naar eventuele nieuwe sleutelprojecten. Een belangrijk element bij toekomstige projecten is de samenwerking en synergie met de andere Programmalijnen rondom bijvoorbeeld campusontwikkeling in Almere Centrum (lijn 2 en 1), de doorontwikkeling van het gebied De Steiger (lijn 3 en 1) en versterken cultuurklimaat (lijn 4 en 1).

2.6 Financiën

Bedragen x € 1.000

Meerjarenperspectief FVA	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	Totaal
Versterken Hart van de Stad					
Programmasturing lijn 1	-482	-356	-250	-250	-1.338
Station en stationsomgeving	-698	-1.238	-23.229	0	-25.165
Almere Centrum	-713	-1.831	-1.573	-200	-4.318
Rondje weerwater	-2.594	-8.996	-5.871	-289	-17.750
Floriade	0	0	-2.450	-2.000	-4.450
Floriade Bruggen	-69	-3.328	0	-50	-3.447
Floriade Dialogue	0	-51	-52	-50	-153
Totaal	-4.556	-15.801	-33.425	-2.839	-56.621

LEER- EN WERKOMGEVING

3

ALMERE:**MISSIE:**

Een sterke, diverse en kwalitatief hoogwaardige onderwijsstructuur voor het vestigingsklimaat.

AMBITIE: Almere is een stad waar alle mensen hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen, een leven lang. Een stad waar het onderwijs naadloos aansluit op de arbeidsmarkt, waar ondernemerschap en innovatie floreren en waar Almeerse jongeren in hun eigen stad kunnen blijven wonen om te studeren. Een stad waar kennisinstellingen, bedrijven, studenten en werknemers zich graag willen vestigen omdat hier altijd goede werknemers te vinden zijn, er een innovatief en ondernemend klimaat heerst en in samenwerking wordt gewerkt aan nieuwe kennis en producten. Goed onderwijs betekent economische groei van een stad en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en (jonge) mensen.

STAD VAN EIGENTIJD'S ONDERWIJS OF
STAD VAN MENSELIJK KAPITAAL**INZETTEN OP TALENTEN EN
AMBACHTEN**

In Almere is er een aanbod aan vakken op school, is er op maat gesneden onderwijs en zijn er voor goede doorstroom- en ontwikkelmogelijkheden in aansluiting op de arbeidsmarkt.

**MEER AANDACHT EN RUIMTE VOOR
AMBACHTEN EN TALENTEN****Doorstroom en ontwikkel-
mogelijkheden**

- AD academy

Op maat gesneden onderwijs

- Kenniscentrum Kwaliteit en Innovatie

**KWALITATIEF EN AANTREKKELIJK
ONDERWIJS**

Almere is aantrekkelijk, ook voor hoger opgeleiden, door een gedifferentieerd aanbod aan scholen. Ook in de scholen is er een gedifferentieerd aanbod door een persoonsgerichte aanpak.

**MEER KWALITATIEF EN
AANTREKKELIJK ONDERWIJS****Funderend onderwijs als
vestigingsfactor**

- Kwaliteit op orde
- Aansprekend onderwijs (innovatie, techniek, hedendaags)

Gedifferentieerd aanbod op scholen

- Kenniscentrum Kwaliteit en Innovatie

**Gedifferentieerd aanbod aan
scholen**

- Internationaal Onderwijs
- Meer HO en Universitaire functies

**INNOVATIEF KLIMAAT DOOR
KENNISCIRCULATIE**

In Almere Bestaat er een productief en innovatief klimaat door korte lijnen tussen kennisinstellingen, opleidingen en bedrijven

KENNISCIRCULATIE STIMULEREN**Korte lijnen kennisinstellingen,
opleidingen en bedrijven**

- FlevoCampus
- Floriade Werkt!
- Floriade als icoon en katalysator
- Nieuwe leer/kennislijnen circulaire economie, techniek

Leven Lang Leren

Het modulair en meer flexibel inrichten van mbo- en hbo-opleidingen; certificering mogelijk maken van losse onderdelen, meer toegankelijk maken van opleidingsaanbod voor huidige en potentiële beroepsbevolking door duale opleidingen (AD Academy)

**Verdere ontwikkeling van een divers
aanbod aan HBO/WO**

- Nieuwe universiteit

Binnen deze programmalijn wordt ingezet op het stimuleren van kwalitatief goed en aantrekkelijk onderwijs, op talentontwikkeling en op kenniscirculatie tussen onderwijs, kennisinstellingen en bedrijfsleven. Dit doen we met de sleutelprojecten **Flevo Campus**, **Internationale Campus** en **Floriade Werkt!**. Het programma Leer- en Werkomgeving van Almere 2.0 gaat het derde jaar in. Waar de eerste twee jaren vooral in het teken stonden van opstarten van de drie sleutelprojecten, zullen de komende jaren in het teken staan van de verdere uitrol en realisatie.

3.1 Flevo Campus

Flevo Campus is een initiatief van vier partijen, Aeres Hogeschool Dronten/ Almere, AMS Institute, de provincie Flevoland en de gemeente Almere. Flevo Campus voert regie op het samenspel van onderzoeken, opleiden en ondernemen, wat uiteindelijk moet leiden tot nieuwe kennis, producten en diensten. Met Flevo Campus wordt gebouwd aan het versterken van een kwalitatief hoogwaardige onderwijsinfrastructuur voor Almere én de regio. Zo biedt Flevo Campus de stad weer een extra voedingsbodem voor het verder ontwikkelen van een innovatief ondernemingsklimaat dat kan bijdragen aan de verdere economische groei van Almere.

Doelstellingen

Met Flevo Campus willen we komen tot:

- Uitbreiding en versterking van hoogwaardige ‘groene’ kennisfuncties in Almere (internationale studenten, topopleidingen, spraakmakende wetenschappers, succesvolle promovendi).
- Versterking van de lokale en regionale economische structuur door kennistoepassing van bedrijven, die daarbij op maat gesteund worden door kennisinstututen als AMS en Aeres.
- Vestigen van een internationale reputatie als groene, veerkrachtige stad, die functioneert als (wetenschappelijke) praktijkwerkplaats voor stedelijke voedselvoorziening, o.a. gericht op het beperken van gezondheidsrisico's voor burgers.
- Toewerken naar een duurzaam voedselsysteem in de stad/regio.

FOTOGRAAF ELISABETH LANZ

SUMMERSCHOOL FLEVO CAMPUS

Flevo Campus laat in de praktijk, op het raakvlak van stad en polder, zien hoe stedelijke voedselvoorziening in slimme combinatie met vernieuwingen in de landbouw leidt tot een beter leefklimaat in steden en gezonde burgers.

Flevo Campus wordt een fysieke plek op het Floriadeterrein met een ambitieuze onderwijsinstelling, een onderzoeksinstituut, het provinciale Innovatiepaviljoen en een werkplek en broedplaats voor jonge ondernemers in de agro- en foodsector. In 2022 is er een onderscheidend cluster van opleiden, onderzoek, ondernemen en ontwikkelen rond het vernieuwen van de stedelijke voedselvoorziening in Almere ontstaan. De kennis is actueel en onderscheidend, het onderwijsklimaat is innovatief en ambitieus, lectoren & docenten zijn inspirerend. Onderzoek, opleiden, ondernemen en ontwikkelen zijn de basiselementen van dit cluster. De wisselwerking tussen deze elementen en de dynamiek die dit met zich meebrengt, leidt tot nieuwe ontwikkelingen of een versnelling van bestaande. AMS Institute en Aeres Hogeschool zijn de belangrijkste kennisdragers. Zij brengen onderzoek en opleiden in en zijn de kern van de 'kennis hub'. De provincie Flevoland brengt de belangen van bestaande ondernemingen in, terwijl de gemeente Almere de plek is waar de belangrijkste nieuwe ontwikkelingen zullen plaatsvinden en waar Flevo Campus fysiek landt met Almere als 'living lab'. Waar ideeën direct in de praktijk worden getest of uitgevoerd. Zowel toegepast onderzoek voor bedrijven als actiegericht onderzoek met burgers. Via open innovatie.

Mijlpalen 2019 e.v:

2019	- Aanbesteding gebouw Aeres - Start bouw provinciaal Innovatiepaviljoen - Verdere uitbouw en integratie van het programma rond onderwijs, onderzoek en ondernemen - Opening van de Pop-up village; een werkplek en broedplaats voor jonge professionals in de agro food sector - Floriade Dialogue
2020	- Opening van het innovatiepaviljoen dat o.a. plaats biedt aan Floriade Werk!t en andere nieuwe ondernemersinitiatieven die aansluiten bij de thema's van de Floriade 2022 - Start bouw Flevo campus gebouw met Aeres Hogeschool - Denktanks - Floriade Dialogue
2021	- Start nieuw onderzoekscentrum - Opening Hogeschool Aeres op Floriadeterrein - Denktanks - Floriade Dialogue

3.2 Floriade Werkt!

Onder de titel Floriade Werkt! stimuleert de provincie kennisontwikkeling en innovaties op het gebied van 'Feeding the City'. Met dit programma wordt het lokale en regionale bedrijfsleven verbonden met de (inter)nationale agrofood- en tuinbouwsector om zo de economische ontwikkeling van de regio te bevorderen.

Doelstellingen

De doelstellingen van Floriade Werkt! zijn het stimuleren van de economische ontwikkeling en het versterken van de economische structuur van de regio door het lokale en regionale bedrijfsleven te helpen bij innovatie en ontwikkeling. Dit wordt gedaan door het organiseren van netwerken en challenges, het aanjagen van voedselinnovaties.

Op het toekomstig evenemententerrein van de Floriade wordt een fysiek Innovatiepaviljoen gerealiseerd, waar de provincie Flevoland als gastheer aan bedrijven en instellingen een podium biedt om te netwerken en te experimenteren. Vanaf de opening tot en met het evenement in 2022 is het gebouw het podium van innovaties. De inhoudelijke vulling wordt mogelijk gemaakt vanuit het project Floriade Werkt! Na de Floriade zal het innovatiepaviljoen, samen met de nieuw te bouwen hogeschool van Aeres, onderdeel gaan uitmaken van Flevo Campus. Het innovatiepaviljoen wordt door de provincie zelf gefinancierd.

Challenges zijn innovatiewedstrijden in aanloop naar de Floriade 2022. Het voornemen is om drie keer een challenge te organiseren. Ze zijn bedoeld om 'reuring' te genereren op weg naar de Floriade en het Innovatiepaviljoen te vullen met activiteiten, maar ook om input op te leveren voor Flevo Campus en om bij te dragen aan een structurele versterking van onze kenniseconomie. De eerste challenge in 2017 heeft 47 innovatieve ideeën opgeleverd.

Mijlpalen 2019 e.v.

2019	– Tweede challenge en voorbereiding meerjarige proeftuin
2020	– Opening van het innovatiepaviljoen
2021	– Derde challenge

3.3 Internationale Campus

De Metropoolregio Amsterdam trekt meer dan ooit internationale bedrijven aan en gevestigde bedrijven breiden uit. De regio wil deze aantrekkingskracht behouden en uitbreiden. Een van de belangrijkste randvoorwaarden voor het aantrekken van internationale werknemers is het beschikbaar hebben van plekken op internationale scholen. Binnen de MRA is het Deltaplan Internationaal Onderwijs opgesteld. Met dit Deltaplan wordt gestreefd om het aanbod aan internationaal onderwijs in de regio op korte termijn te kunnen uitbreiden en te anticiperen op ontwikkelingen als de komst van het European Medicines Agency (EMA) naar Amsterdam. Met dit sleutelproject wordt ingezet op uitbreiding en verbetering van de internationale schoolvoorzieningen in Almere en de metropoolregio om het vestigingsklimaat in Almere en de regio te versterken.

In Almere zijn op dit moment twee publieke internationale scholen gevestigd: de International School Almere (ISA) in Poort (voortgezet onderwijs, onderdeel van het Baken) en International primary school Almere (IPSA) in Literatuurwijk (primair onderwijs, onderdeel van ASG). Beide scholen groeien, zij zijn per 1 september 2017 tot het maximum uitgebreid en kunnen niet verder groeien op de huidige locaties. De scholen werken al samen en willen dit verstevigen door ook fysiek bij elkaar gevestigd te zijn en een internationale doorlopende leerlijn op te zetten van 4 tot 18 jaar. Nagenoeg alle internationale scholen in de MRA hebben een doorgaande leerlijn en zijn fysiek bij elkaar gevestigd (campusvorm). Almere realiseert zo een school die herkenbaar en aantrekkelijk is, ook ten opzichte van de andere scholen in de regio. Het doel is een school te realiseren voor 700 leerlingen, met de mogelijkheid om op termijn uit te breiden naar 1.000 leerlingen.

Mijlpalen 2019 e.v.

2019	- Samenwerkingsovereenkomst met partijen, voorbereidende werkzaamheden bouw
2020	- Start bouw internationale Campus
2022	- Oplevering Internationale Campus

3.4 Doorkijk naar de toekomst

Er is een aantal mogelijke toekomstige sleutelprojecten geïdentificeerd. Hier is in de eerste vijfjaarsperiode van het FVA geen investeringsgeld voor ter beschikking gesteld. Wel worden deze projecten (via het procesgeld van de programmalijn) op dit moment nader onderzocht en uitgewerkt.

- Kenniscentrum Kwaliteit en Innovatie in het Onderwijs (voorheen kenniscentrum gepersonaliseerd leren): In het kenniscentrum worden kennis en expertise gebundeld voor kwaliteitsontwikkeling en innovatie in het (funderend) onderwijs. De kennis wordt in de praktijk gebracht in Almeerse scholen die daarmee in staat zijn het onderwijs naar een hoger plan te brengen. Dit maakt Almere aantrekkelijk als onderwijsstad, voor (aankomende) docenten en voor gezinnen die het beste onderwijs voor hun kind willen. Met de schoolbesturen in Almere is afgesproken om in 2019 een haalbaarheidsstudie te doen. Afhankelijk van de uitkomsten uit dit onderzoek zou het kenniscentrum een volgende sleutelproject kunnen worden binnen deze programmalijn.
- AD Academy: Een stelsel van MBO-vervolgopleidingen dat laagdrempelig, vraaggericht en modulair is opgebouwd, waarbinnen werkgevers en onderwijsinstellingen steeds vorm geven aan de ontwikkelbehoeften van mensen met een mbo-opleiding en de scholingsbehoeften van de bedrijven en instellingen. MBO opleidingen worden verbeterd en worden geactualiseerd zodat de aansluiting op de (regionale) arbeidsmarkt en vervolgopleiding maximaal is en er voor iedereen doorgroeimogelijkheden beschikbaar zijn. Een onderzoek naar hoe de AD Academy vorm te geven is inmiddels afgerond. Windesheim heeft nu de keuze gemaakt om de AD opleidingen te clusteren, maar om de academy nog niet modulair en gericht op leven lang leren in te richten, Bij de

doorontwikkeling van Windesheim en de voorbereidingen voor de tweede locatie zal dit onderwerp worden meegenomen en mogelijk breder worden uitgewerkt. Ook zal de aansluiting met House of Skills worden gemaakt.

- In 2019 vindt een verkenning plaats naar hoe het hoger onderwijs in Almere versterkt kan worden in relatie tot de economische ontwikkeling van de stad. Deze heeft een sterke relatie met de visie op het economisch vestigingsklimaat van de gemeente en de regio. Beide onderwerpen zijn belangrijke onderdelen van het Handelingsperspectief Oostflank MRA .

3.5 Financiën

Bedragen x € 1.000

Meerjarenperspectief FVA	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	Totaal
Versterken leer- en werkomgeving					
Programmasturing lijn 2	-430	-250	-250	-250	-1.180
Floriade Werkt	-499	-985	-260	-286	-2.029
Flevo Campus	-2.923	-4.332	-3.792	-3.423	-14.470
Internationaal onderwijs	0	-326	-2.358	-535	-3.219
Totaal	-3.851	-5.893	-6.660	-4.494	-20.898

ENERGY ON UPCYCLING

4

ALMERE IS ENERGIENEUTRAAL

MISSIE

Ook in de groei van onze stad staat de verbinding tussen stad en natuur centraal: we omarmen en versterken wat Almere reeds is. Door stedelijke groei die – vanuit ecologisch, sociaal en economisch oogpunt – groen en duurzaam is, zetten we de stap van 'tuinstad' naar 'groene en gezonde stad'. Daarbij durven we eigenwijs te zijn en grenzen te verleggen om onze stad haar bijzondere vorm te geven. Pionierszin, vrij denken, initiatief en experiment liggen besloten in het DNA van Almere.

ONAFHANKELIJK

AMBITIE

Almere wil in 2022 energieneutraal zijn. De stad heeft dan geen energie en warmte van buiten nodig (en zo weinig mogelijk grondstoffen). De zelfvoorzienende stad kan in samenwerking met Flevoland duurzame energie opwekken, opslaan en distribueren.

DOELEN

- In 2022 gebruikt Almere 40% hernieuwbare energie.

INNOVATIEF

AMBITIE

In Almere durven wij te experimenteren, innoveren en testen. Dit leidt tot producten, diensten en modellen waar ook anderen profijt van kunnen hebben: Almere als living lab. Deze pijler levert een belangrijke bijdrage aan de aantrekkingskracht van Almere als vestigingsplaats voor de circulaire economie.

DOELEN

- Op termijn streven we naar 150 nieuwe circulaire bedrijven en 1500 arbeidsplaatsen (ten opzichte van 2010, het startjaar van Almere 2.0).

EN AFVALLOOS

In de groeiopgave voor de stad, ziet Almere dan ook kansen voor duurzame en innovatieve ontwikkelingen op het gebied van onder andere energie, afval en circulaire economie. Ontwikkelingen die betekenisvol zijn voor Almere én de regio. En die bijdragen aan oplossingen voor mondiale verstedelijkingsvraagstukken. Almere wil in 2022 zowel energieneutraal als afvalloos zijn. Daarbij kiezen we voor co-creatie met bewoners, ondernemers en instellingen, en voor samenwerking met provincie en regio.

SCHOON EN SLIM

AMBITIE

Een van de ambities van Almere is om een stad zonder afval te worden. Concreet betekent dit dat we in 2020 in Almere gemiddeld nog maar 50 kilo restafval per persoon per jaar overhouden. Van het overige 'afval' worden nieuwe grondstoffen en nieuwe producten gemaakt. Nieuwe technologie speelt een belangrijke rol bij de realisatie van deze ambitie.

DOELEN

- Wij streven er naar om jaarlijks minder dan 50 kg afval per persoon te produceren, 65% van de afvalstromen te re- en upcyclen en 25% minder CO₂-uitstoot.

BETROKKEN EN SYMBIOTISCH

AMBITIE

Almere nodigt bewoners, ondernemers en instellingen uit om samen te werken aan upcycling. Om innovatieve oplossingen te vinden voor de reststromen van de stad, van grondstoffen nieuwe producten te maken, en om mee te denken over hoe wij voedsel-verspilling in de stad kunnen terugdringen. Daarbij helpt een integrale aanpak tussen stedelijke ontwikkeling en stedelijk beheer. Het resultaat is nieuwe economische bedrijvigheid in de stad en de regio.

Binnen deze Programmalijn is de eerste jaren ingezet op de volgende sleutelprojecten:

- Het opwaarderen van reststromen in de projecten:
 - Citylab Stedelijke Grondstoffen.
 - Competitie Upcycle City.
 - Transitieprogramma stedelijke grondstoffen (afgerond).
 - Upcyclecentrum (afgerond).
 - Terugdringen voedselverspilling.
- De bijdrage aan de ambitie energieneutraal te zijn met de projecten:
 - Energiefonds.
 - Stad zonder Gas (Ultradiepe Geothermie).

Momenteel wordt er door de gemeente Almere een duurzaamheidsagenda opgesteld. Dit kan er toe leiden dat de invulling van het programma Energy on upcycling wijzigt. Hiervoor wordt een vooralsnog een financiële reservering van €1,5 miljoen opgenomen in het Meerjarenprogramma. De precieze invulling dient nog nader bepaald te worden.

4.1 Opwaarderen Reststromen

Om de circulaire economie aan te jagen zet Almere in op het ontwikkelen van de afzetmarkt. Onder meer door te starten met productgroepen waar zij zelf de regie over voert. Denk aan de aanleg, onderhoud en vernieuwing van elementen in de openbare ruimte en het gemeentelijk vastgoed. Dit komt onder andere tot uiting in de innovatieve aanbestedingen van separate reststromen, zoals het groenonderhoud, textiel en mixed plastics, waarbij de stad binnen haar reguliere investeringsprogramma's aanstuurt op afname van lokaal opgewerkte circulaire grondstoffen en producten. Bovendien is een ketenbenadering essentieel voor het hoogwaardig verwerken van de (gemeentelijke) grondstofstromen. Er wordt daarom ook ingezet op de overheid als aanbieder en afnemer van circulaire producten.

RESTSTROMEN

Daarnaast wordt er gewerkt aan het beter inzichtelijk maken van welke reststromen beschikbaar zijn in de stad. Hiervoor is een grondstoffenregisseur aangesteld die als 'matchmaker' optreedt, vraag en aanbod bij elkaar brengt en de verbindende schakel is tussen de verschillende actoren (ondernemers, overheid, kennisinstellingen). Dit wordt onder meer mogelijk gemaakt in de volgende deelprojecten.

4.1.1 Citylab Stedelijke Grondstoffen

Het Citylab focust op de ontwikkeling van circulaire hubs op bedrijventerreinen De Steiger en De Vaart. De opgave van dit sleutelproject is: "het bieden van een gecontroleerde testomgeving voor nieuwe economische activiteiten rond het opwaarderen van reststromen en het bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor circulaire bedrijven."

Op de Vaart is er al veel aan circulair ondernemerschap ontstaan, met het project Stedelijke Grondstoffen, de oprichting van het Grondstoffencollectief en de vestiging van Cirwinn. Op De Steiger is een aanzet gedaan door de opening van het Upcyclecentrum en de ondernemers die daar aan gekoppeld zijn.

Het Citylab lanceert in 2019 een stimuleringsfonds voor circulaire bedrijven. Het geld wordt ingezet voor het uitvoeren van circulaire scans van bedrijven en hulp bij onderzoek, vergunningstrajecten en certificering. Daarnaast wordt een voorstel uitgewerkt voor een Upstore: een werkplaats/warenhuis combinatie waar gebruikte goederen worden opgewerkt tot nieuwe producten.

Doelstellingen

- Almere ontwikkelen naar een living lab.
 - Aantrekken van nieuwe circulaire bedrijven.
 - Creëren nieuwe arbeidsplaatsen, ook voor mensen met achterstand tot de arbeidsmarkt.
 - Transformatie bedrijventerrein de Steiger tot Hub voor circulaire bedrijvigheid met een actieve bedrijfskring en een bijpassende uitstraling; een schoolvoorbeeld van circulariteit.
- Almere als stad zonder afval.
 - Het lokaal gebruiken, toepassen, verwerken en/of opwaarderen van de gemeentelijke reststromen.

4.1.2 Competitie Upcycle City

De competitie Upcycle City heeft als doel het creëren van nieuwe economische circulaire bedrijvigheid. Na een Europese aanbesteding hebben twee consortia gewonnen. De eerste winnaar -een samenwerkingsverband voor de upcycling van bouwpuin en biomassa naar groen beton met bijproducten zoals groen gas en CO₂ die in de directe omgeving hun toepassing vinden- heeft op 11 september 2018 de betoncentrale geopend. In 2019 wordt het eerste proeftraject met groen beton aangelegd. De tweede winnaar heeft een plan ingediend voor de productie van hoogwaardig circulair straatmeubilair. Almere neemt als launching customer 50 bankjes af, maar zal daarnaast 50 bankjes leasen. Met andere

woorden: niet de bankjes, maar het zitcomfort wordt door gemeente afgenomen. Een ware mijlpaal want dit is een van de eerste keren dat 'product as a service' wordt vertoond in de openbare ruimte. In 2019 wordt (na evaluatie) een tweede competitie voorbereid over circulair bouwen en slopen, mogelijk in samenwerking met partners binnen de MRA.

Doelstellingen

- Almere ontwikkelen naar een living lab.
- Creëren van nieuwe arbeidsplaatsen circulaire bedrijvigheid.
- Verminderen van de CO2-uitstoot.
- Stedelijke reststromen als upcycle product.

4.1.3 Transitieprogramma Stedelijke Grondstoffen (afgerond)

Het Transitieprogramma Stedelijke Grondstoffen is een ontwikkelprogramma om biologische reststromen om te vormen tot grondstof en zo economische waarde te creëren.

Doelstellingen

- Ontwikkelen verdienmodellen en startups om een aantrekkelijk circulair vestigingsklimaat te creëren.
- Almere ontwikkelen naar een living lab voor circulaire economie.
- Verminderen restafval, stimuleren van bedrijvigheid en werkgelegenheid door het opzetten van een circulair collectief voor de ontwikkeling en realisatie van circulaire projecten in de stad, onder andere het opwaarderen van biomassa naar grondstoffen en producten.

In april 2018 is de eindevaluatie van het transitieprogramma stedelijke grondstoffen afgerond en gepresenteerd aan de stuurgroep en de bestuurders. Daarmee is dit programma afgerond met de volgende concrete resultaten:

- Opening Grondstoffen Collectief Almere. De verwachtingen zijn dat in het eerste kwartaal van 2019 er een juridische vorm wordt opgericht, zodat het GCA zelfstandig in de markt kan opereren.
- Opening grondstoffenstraat op het Grondstoffen Collectief Almere.
- Driedaagse scan met Gunter Pauli, wat heeft geresulteerd in 3 vervolgprojecten:
 - Rioolslib in combinatie met groente en fruit (GF) voor productie van nieuwe grondstoffen.
 - Weerwater als bron voor energie & materiaal.
 - Energie uit hoogteverschil water in Almere.

4.1.4 Upcyclecentrum (afgerond)

Het optimaal scheiden van afval, zodat het als grondstof opnieuw gebruikt kan worden, staat in het Upcyclecentrum centraal. In het centrum bevinden zich drie bedrijfsruimten waar de reststromen van de stad ter plaatse worden opgewerkt tot nieuwe producten. Het centrum functioneert ook als educatie- en kenniscentrum en als meeting point voor circulair ondernemerschap in Almere. Dit project is in 2018 afgerond.

FOTOGRAAF RONALD TILLEMANN

UPCYCLECENTRUM

Doelstellingen

- Aanjagen van circulaire bedrijvigheid door het aanbieden van drie ondernemersruimtes en gebruik van grondstoffen. Mede bedoeld als opstap voor startende ondernemers.
- Inwoners bewust maken van de mogelijkheden van hergebruik en productie van afval. Het doel is dat men beter afval gaat scheiden waardoor er meer restromen komen en het beter benut kan worden als grondstof.
- Verminderen CO2 o.a. door energieneutraal gebouw.
- Het reduceren van de productie van afval.
- Educatieruimte als belevingscentrum van duurzaamheid voor alle geïnteresseerden, waarbij vanuit programmering primaire focus ligt bij basisonderwijs.

4.1.5 Terugdringen voedselverspilling

In 2016 is in Almere Buiten de coalitie 'Buitengewoon' tot stand gekomen. Buitengewoon wil voedselverspilling terugdringen door voedseloverschotten aan te bieden aan mensen met een laag inkomen. De stichting onderzoekt momenteel of en hoe het concept economisch haalbaar verder ontwikkeld kan worden. Daarnaast vindt een verkenning plaats naar de mogelijkheid een Food Upcycle centrum te ontwikkelen.

Doelstellingen

- Minder verspild voedsel door gebruik te maken van een ketensamenwerking (coalitie Buitengewoon) en op de lange termijn van een community super
- Werkgelegenheid of werkervaringsplekken creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (ofwel activering)
- Terugdringen van voedselverspilling, waarmee restafval wordt verminderd en de zelfredzaamheid van minimumhuishoudens wordt vergroot
- Omzetten restromen uit voedsel tot nieuwe grondstoffen en producten waar minimumhuishoudens van kunnen profiteren

Overig

Naast deze sleutelprojecten wordt vanuit Energy on Upcycling meegewerkt aan projecten, die de circulaire economie van de stad versterken, onder andere het Innovatiepartnerschap Mix Plastics, waarbij overheid en markt in aanvang samen optrekken, resulterend in de oprichting van een plasticfabriek, zo mogelijk van bovenlokale betekenis. Hier wordt het plasticafval van de stad opgewerkt naar een nieuwe grondstof, waaruit producten worden gemaakt die hun bestemming weer vinden in de openbare ruimte. Denk aan plastic walbeschoeiing, brugdekken, aanlegsteigers en straatmeubilair. Een ander voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van de sorteerlijn op Cirwinn, waar nascheiding plaatsvindt van huishoudelijk afval tot secundaire grondstoffen. In een Interreg aanvraag wordt aan een internationale kennissamenwerking gewerkt.

Mijlpalen 2019 e.v.

2019	– Programmatisch vullen van kennis- en educatieruimte Upcycle Centrum – Doorontwikkeling Grondstoffen Collectief Almere tot zelfstandig opererende stichting – Uitvoeren regie op vastgoed in de directe omgeving van het Upcycle Centrum ten behoeve van circulair ondernemerschap – Keuze maken voor sorteercentrum van grondstoffen op De Steiger – Uitwerken concept UpStore – Stimuleringsfonds voor circulaire bedrijvigheid lanceren – regie voeren op deelplannen groene betoncentrale – plaatsen van 100 circulaire bankjes – Onderzoek haalbaarheid Buitengewoon – Investeringsvoorstel Food Upcycle Centrum
2020	– bouw Upstore – tweede stimuleringsfonds lanceren

4.2 De Energieneutrale stad

4.2.1 Energiefonds

Het Energiefonds betreft een financiële voorziening waarmee hernieuwbare energieprojecten eenvoudig (aanvullende) financiering kunnen krijgen in de vorm van leningen aan bewoners en bedrijven. Het gaat daarbij om een portfolio aan projecten van kleine initiatieven tot het realiseren van een grootschalige opwekking van hernieuwbare energie. Het deelproject energieleningen voor bewoners is medio 2018 volledig benut. De eerste aanvragers zijn inmiddels begonnen met aflossing en renteterugbetaling; dit loopt conform begroting. Het beheer van deze aflossing en terugbetalingsgelden loopt nog zeker 15 jaar door.

Een ander onderdeel van het Energiefonds, een leaseconstructie voor zonnepanelen, is niet haalbaar gebleken. Deze mogelijkheid wordt al aangeboden door de markt en door woningbouwcorporaties. Vervolgens is voor dit resterende budget gezocht naar een meer marktconforme en revolverende optie volgens dezelfde voorwaarden die de gemeenteraad gesteld heeft. Het WoningAbonnement biedt hier een nieuwe invulling voor. Dit is een regeling waarbij bewoners een lening afsluiten om energiebesparende maatregelen te nemen, onder de voorwaarde dat aardgas wordt vervangen door een andere warmtebron. De resulterende besparing op de energierekening wordt gebruikt voor de aflossing van die lening. De maandelijkse lasten blijven gedurende de leningperiode (maximaal 15 jaar) gelijk en nemen daarna af. Het WoningAbonnement komt in 2019 in uitvoering.

Doelstellingen

- Stimuleren van energiebesparende oplossingen voor woningen en bedrijven
- Verduurzaming van woningen en bedrijven
- Bijdragen aan doelstelling 'energieneutraal in 2022'

Mijlpalen 2019 e.v.

2019	- Afronding uitgifte leningen Energiefonds - Opzet project-BV voor marktconforme constructie via energierekening - Bewaken retouren van de uitgezette leningen (revolverend karakter) - Opstellen evaluatie leningsfaciliteit - Uitvoering WoningAbonnement

4.2.2 Stad zonder Gas

Het sleutelproject Stad zonder gas richt zich op de verduurzaming van het warmtenet. Dit programma bouwt voort op lopende studies voor o.a. het aanboren van ultradiepe aardwarmte in Almere. Met dit project levert Almere een belangrijke bijdrage aan het aanboren van hernieuwbare en alternatieve energiebronnen. In 2050 is aardgas niet meer beschikbaar en daarnaast is een transitie nodig met oog op de CO2 doelstellingen die in Europa, het rijk en lokaal gemaakt zijn (49% minder uitstoot in 2030). Omdat 70% van Almere reeds over stadsverwarming beschikt, heeft 'verduurzaming aan de bron' een grote impact op de energieneutraliteit van de stad.

Doelstellingen

- In beeld brengen ultradiepe ondergrond en de vorming van een consortium om daarmee te komen tot boringen naar aardwarmte om het stadswarmtenet te verduurzamen
- Een bijdrage leveren aan de ambitie 'energieneutraal in 2022'

Vanwege de nieuwe Rijksaanpak voor ultradiepe geothermie bleek het noodzakelijk om het projectplan aan te passen zodat dit in lijn komt met de landelijke lijn. Hiervoor is in 2018 een collegevoorstel geaccordeerd. Dit betreft een 2-sporen aanpak:

1e spoor: Voorstudie en consortiumvorming

Dit gaat om de voorbereiding voor consortiumvorming, opsporingsvergunning en de match met de warmtevragers, Nuon. Aangetoond moet worden dat er een haalbare business case is binnen een acceptabele prijs voor de consument. Hiervoor is medewerking van de warmteafnemer (Nuon) essentieel. Momenteel ligt er een redelijk uitgewerkte business case. De onzekerheden in deze business case moeten verminderen door het nog uit te voeren seismisch onderzoek.

2e spoor: Exploratieonderzoek: 2D-seismisch onderzoek

De keuzen die het Rijk maakt qua locaties voor seismisch onderzoek moeten zo goed mogelijk blijven passen bij de Almeerse wensen en noodzaken. Hiervoor is in afstemming met het Rijk het project SCAN (Seismische Campagne Aardwarmte Nederland) in gang gezet. De eerste onderzoekslijn in Nederland is aanbesteed, het vergunningentraject loopt. Deze onderzoekslijn gaat over het grondgebied van Almere. Daarmee is de eerste opzet geslaagd. Planning van dit seismische onderzoek is uitvoering in de eerste helft van 2019.

Zowel Provincie Noord-Holland als Flevoland hebben geld beschikbaar gesteld voor de seismische onderzoeken. Samen met de middelen van het Rijk moet dit voldoende zijn. Belangrijke kanttekening blijft dat het Rijk nog volop in ontwikkeling is qua aanpak, waardoor er regelmatig bijsturing nodig zal blijven. Het gaat namelijk om een veld dat nog zodanig nieuw is dat hier geen sprake is van bestaande systemen of methoden. Gelijktijdigheid van uitvoering van beide sporen is noodzakelijk voor integrale besluitvorming en snelheid. Het is mogelijk dat de afspraken in het (nog te sluiten) Klimaatakkoord ook invloed hebben op deze voortgang.

Mijlpalen 2019 e.v.

2019	– Seismische 2d onderzoek uitvoeren
	– go/no-go proefboring
2020	– Locatiekeuze proefboring
2025	– Uitvoering proefboring

4.3 Doorkijk naar de toekomst

Het jaar 2019 staat in het teken van het opstellen van een brede duurzaamheidsagenda door de gemeente Almere. Hiermee worden ook de programmadoelstellingen voor Energy en Upcycling geëvalueerd en eventueel bijgesteld in afstemming met provincie en Rijk. Er kunnen dan nieuwe projecten onder de programmalijn komen. Uiteraard blijft er ondertussen gestuurd worden op concrete resultaten binnen de verschillende sleutelprojecten die nog lopen.

Het college van Almere heeft op basis van het startdocument van de duurzaamheidsagenda gekozen voor *'De groene en gezonde stad'* als titel, waarmee we aansluiten op Growing Green Cities als identiteitsdrager voor de stad en de Floriade. Centrale doelstelling van de Duurzaamheidsagenda is om van incident naar de grote beweging te komen: van pilotprojecten nu tot de grote transitie in de komende jaren in het licht van terugdringen van CO2 emissies, energieneutraliteit en de circulaire stad. Duurzaamheid hangt niet langer af van bijzondere programma's of de inzet van enkelen, maar krijgt een brede, diep gewortelde basis in het werken aan de stad van nu en van morgen. Daarbinnen wordt de focus gezet op een aantal thema's:

1. Energie
2. Circulaire Stad
3. Mobiliteit
4. Voedsel
5. Groen Blauw

In 2020 vindt binnen deze thema's een uitwerking van de Duurzaamheidsagenda plaats naar concrete projecten. Binnen het FVA is € 1,5 miljoen aan middelen gereserveerd voor gezamenlijke projecten. Deze middelen komen beschikbaar uit de vrije ruimte FVA 2017-2021. Provincie en gemeente doen momenteel samen een verkenning naar mogelijke projecten.

4.4 Financiën

Bedragen x € 1.000

Meerjarenperspectief FVA	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	Totaal
Energy on upcycling					
Programmasturing lijn 3	-596	-250	-250	-250	-1.346
Energiefonds	-241	-577	-119	-63	-1.000
Transitie stedelijke grondstoffen	-520	0	0	0	-520
Upcycle perron	-1.000	0	0	0	-1.000
Stad zonder gas	-124	-485	0	0	-610
Opwaarderen reststromen	-2.391	-2.247	-608	-785	-6.031
Duurzaamheidsagenda	0	0	-1.500	0	-1.500
Totaal	-4.872	-3.560	-2.477	-1.098	-12.006

CULTUUR, RECREATIE EN TOERISME

5

ONTDEK DE GEHEIMEN VAN ALMERE

Eén van de grote kwaliteiten van de Noordvleugel ten opzichte van andere stedelijke regio's in Europa is de toegang tot grote groen- en recreatiegebieden. Over tien jaar kent Almere een aantal plekken in en om de stad die de stad zelf én de Noordvleugel van de Randstad naar een hoger niveau brengen. Plekken die de stad en de regio aantrekkelijker maken als verblijfsgebied, als recreatiegebied en die het toerisme bevorderen.

EVENEMENTEN

AMBITIE

Almere is erg geschikt voor zowel kleinschalige als grootschalige evenementen door haar centrale ligging in Nederland, goede bereikbaarheid en (parkeer) ruimte. Evenementen trekken bezoekers van binnen en buiten de stad en kunnen het imago van Almere versterken. Het evenementenaanbod, waarbij gebruik wordt gemaakt van de unieke locaties die Almere te bieden heeft, de diverse doelgroepen worden bediend en evenementen plaatsvinden die passen bij het karakter van de stad, versterkt dit imago nog verder.

DOELEN

Realiseren van een evenementenlocatie die ruimte biedt aan grootschalige evenementen.
Opstellen van een gezamenlijke evenementenkalender/culturele programmering.

SFEER EN BELEVING

AMBITIE

Goede beleving vraagt om een reeks plekken waar mensen zich intuïtief thuis voelen en onbewust langer blijven dan ze van plan waren. Dit bepaalt het verschil tussen een ruimte en een bestemming. Almere staat bekend om haar weidsheid, ruimte, natuur en open karakter. In combinatie met placemaking, innovatie en ruimte voor cultuur, recreatie en toerisme biedt Almere een perfect decor waarin mensen zich niet alleen thuis voelen, maar waar mensen ook bewust naar toe gaan.

DOELEN

Door placemaking aantrekkelijk maken van openbare ruimte, waarbij het karakter van het gebied behouden blijft en versterkt wordt.
Ontwikkelen van een aantal van elkaar onderscheidende locatieprofielen.

CREATIEVE HUMUSLAAG

AMBITIE

Almere is een eigenzinnig 'continu laboratorium', dat de kwaliteiten van (grote) steden in de regio complementeert. Belangrijke uitgangspunten zijn 'ruimte geven aan de eigen kracht van de stad' en 'organische groei'. Om te kunnen groeien is een goede basis nodig en wordt er ingezet op het behouden van wat er tot nu toe aan culturele infrastructuur is opgebouwd. In combinatie met aandacht voor de kracht van het individu, persoonlijk initiatief en een voortrekkersrol op het gebied van talentontwikkeling en cultuureducatie ontstaat er een versnelling in de ontwikkeling van een creatieve humuslaag.

DOELEN

Culturele versterking van Almere door middel van actief aanjagen van culturele voorzieningen en broedplaatsen die lokaal en bovenregionaal initiatief faciliteren.
Opstellen van een culturele strategie voor de korte, middellange en lange termijn.

PLACEMAKING

Almere staat voor trots, gastvrijheid, toegankelijkheid en bekendheid van lokaal tot (inter)nationaal. We willen Almere op de kaart zetten en toplocaties en landschappen versterken.

BEKENDHEID EN BEREIKBAARHEID

AMBITIE

Almere staat lokaal, nationaal en internationaal op de kaart. Almere staat bekend om haar fantastische recreatieve, culturele en toeristische bestemmingen. Almere omvat een aantal prachtige (cultuur)recreatie- en natuurgebieden die een bovenregionale aantrekkingskracht hebben. De bereikbaarheid moet daarom uitstekend zijn. Het gaat hierbij om de bereikbaarheid via de trein en de bus, de bereikbaarheid voor de auto (aantrekkelijke entrees en goede parkeervoorzieningen) en de bereikbaarheid voor voetgangers en fietsers (aantrekkelijke en duidelijke entrees). Ook de interne verbindingen routing is belangrijk.

DOELEN

Bekendheid realiseren door middel van een marketingstrategie.
Door middel van planvorming, marketing en gerichte investeringen inzetten op het verkrijgen van de status van Nationaal Park Nieuw Land
Realiseren van een goede verbinding voor en tussen alle soorten van mobiliteit en daarmee het toegankelijk maken van de grote landschappen en recreatiegebieden.

ONDERNEMEN EN EXPERIMENT

AMBITIE

Almere kenmerkt zich ook door de bereidheid tot experimenteren en door te ontwikkelen. Er heerst een breed gevoel dat de stad nog verder gebracht kan en moet worden. Dat creëert een goed klimaat voor nieuwe activiteiten, ondernemerschap en investeringen in de toekomst van de stad. Almere is een stad van ondernemers en doeners. Almere is eigennuttig. 'Het kan in Almere!' is niet voor niets de slogan. Het is een "continu laboratorium". Richtinggevende Principes die de stad in 2008 heeft ontwikkeld zijn hiervoor: 'Koester diversiteit', 'combineer natuur en stad', 'anticipeer op verandering' en 'blijf innoveren'.

DOELEN

Toevoegen van vernieuwende culturele en creatieve concepten in samenwerking met partners.
Ruimte bieden aan lokaal en bovenregionaal initiatief.

ECONOMIE

AMBITIE

De groei van Almere is een kwalitatieve opgave, waarbij zowel de regio als Almere aantrekkelijk zijn voor mensen en bedrijven. De aanwezigheid van cultuur maakt Almere aantrekkelijk en economisch succesvoller. Een gevarieerd cultureel aanbod, in combinatie met de bereikbaarheid van werk en de aanwezigheid van natuur, spelen daarin een sleutelrol. Door toevoeging van sterke publieks-aantrekkende culturele programmering, evenementen en het versterken van de verblijfs- en beleavingswaarde worden meer bezoekers naar het toplocaties in Almere getrokken, wordt hun verblijfsduur verlengd, zullen zij meer gebruik maken van de voorzieningen en wordt zo de omzet verhoogd.

DOELEN

Met behulp van een culturele strategie sturen op kwaliteit en optimale functiemix.
Verkennen van een culturele topattractie.
Verhogen van werkgelegenheid door toename van ondernemingen.
Verhogen van bezoekersaantallen.

Binnen deze Programmalijn zijn in de afgelopen jaren meerdere sleutelprojecten opgenomen. In 2015 is begonnen met de doorontwikkeling van het stadsbos Pampushout Zuid. Vanaf 2017 wordt gewerkt aan een Almeerse Entree, Almeerse Poort, naar het Nationaal Park Nieuw Land (Oostvaardersplassen) en aan Kustzone Poort: de aanleg van een nieuw evenementenstrand en het ontwikkelen van een culturele broedplaats. In 2018 is een culturele strategie voor Almere opgesteld als voorbereiding voor een nieuw sleutelproject Museale voorziening Almere en zijn de verkenningen hiervoor in het veld vervolgd. In 2018 is het project Eden aan het programma toegevoegd als potentieel nieuw sleutelproject.

5.1 Nationaal Park Nieuw Land – Almeerse Poort

Op 1 oktober 2018 is het Nationaal Park Nieuw Land een feit geworden. Het Nationaal Park Nieuw Land bestaat uit de Oostvaardersplassen, Lepelaarsplassen, Marker Wadden en een deel van het Markermeer. De Oostvaardersplassen kan nu al rekenen op belangstelling van zowel binnenlandse als buitenlandse bezoekers. Maar dit gebied biedt nog veel meer mogelijkheden voor het verder ontwikkelen van recreatieve mogelijkheden. Binnen dit sleutelproject wordt specifiek ingezet op een Almeerse Poort naar de Oostvaardersplassen als ontvangstgebied met faciliteiten en activiteiten afgewisseld met karakteristieke Oostvaardersplassennatuur.

Doelstellingen

- De stad en de daarbinnen en omliggende landschappen van wereldklasse, in dit geval de Oostvaarderplassen, aan elkaar verbinden.
- Verhogen gebruiks- en belevingswaarde van de Oostvaarderplassen voor recreatie en toerisme.

De uitvoering van het project is in volle gang. Programmering, communicatie en marketing lopen middels excursies, kleinschalige evenementen, educatie en door publicaties in diverse media.

Investerings in groen en infrastructuur zijn ook in het plantseizoen 2018/2019 volop aan de orde. In het Oostvaardersbos zijn duizenden bomen en struweel aangeplant en vele paden verbeterd. In 2019 en 2020 vindt uitvoering plaats van de ontwerpen voor de grote civiel- en cultuurtechnische werkzaamheden in het plangebied.

In 2019 vindt besluitvorming plaats van het ontwikkelproces voor de uitbreiding van het Natuurbelevingscentrum (NBC) de Oostvaarders. De financiering van de extra exploitatielasten van het uit te breiden NBC is nog niet geregeld. Besluitvorming wordt voorzien in 2019.

Mijlpalen 2019 e.v.

2019	- besluitvorming uitbreiding Natuurbelevingscentrum de Oostvaarders - doorontwikkeling De Trekvogel - realisatie TOP Oostvaarderselassen Almere - realisatie wandelroute Groene Loper - realisatie wayfinding station - nieuwe naamgeving afslag 8 A6: Almere Oostvaarders
2019-2020	- uitvoering ontwerpen grote civiel- en cultuurtechnische werkzaamheden in het plangebied
2020	- realisatie rotonde Buitenring (N702)

5.2 Kustzone Almere Poort/Duin

De Kustzone Almere Poort/Duin vormt de entree van Almere vanaf de Hollandse Brug en is voor de regio de eerste locatie voor het verkennen van Almere. Het is een bestemming voor de inwoners en bezoekers uit de regio: voor zeilers, surfers, zwemmers, fietsers en strandbezoekers. Ook vinden er evenementen plaats en worden er theatervoorstellingen gegeven met regionale en zelfs nationale aantrekkingskracht. Juist hier liggen mogelijkheden om de culturele, recreatieve en toeristische functie verder uit te breiden.

MUZIEKFESTIVAL GLUREN BIJ DE BUREN ALMERE POORT

Kustzone Almere Poort/Duin wordt voor bezoekers en bewoners aantrekkelijker als gebied waar cultuur, leisure en bijzondere vormen van wonen en werken samengaan. Het is van belang een vertaalslag te maken naar acties met een programmering van activiteiten die het gebied versterken. Het zorgt voor reuring en zet de kustzone op de kaart als culturele broedplaats waar beleving, experiment en relatie met het water centraal staan. In 2018 zijn talloze gesprekken gevoerd met stakeholders, potentiële partners en zijn projecten neergezet als Strandsafari, Urban Campsite en artists in residence met kunstenaars die tijdelijk werkten en logeerden op het strand van Almere Poort. Ook zijn subsidies aangevraagd en partners gevonden voor o.a. tijdelijke bouwwerken op het strand en wordt gewerkt aan een bestuurlijk voorstel hoe we anders om kunnen gaan met vergunningen en handhaving om zo het experiment in Almere in de toekomst meer ruimte te geven.

FOTO: LINKEROEVER

INTERACTIEVE LICHTSCULPTUUR VAN DESIGNSTUDIO VENIVIDIMULTIPLEX TIJDENS URBANCAMPSITE

FOTO: LINKEROEVER

WATERMANAGERS IN DE POLDER

Doelstellingen

- Realiseren van een evenementlocatie die ruimte biedt aan grootschalige evenementen
- Opstellen van een gezamenlijke evenementenkalender/culturele programmering
- Versterken van de toeristisch recreatieve mogelijkheden, waarmee binnen de Noordvleugel (internationaal) een attractief gebied en verblijfsplek wordt gecreëerd
- Aantrekkingskracht van Kustzone Poort/Duin op regionale schaal creëert kansen voor werkgelegenheid

Mijlpalen 2019 e.v.

2019	- opening Almeerse strandwachters - bouw tijdelijke bouwwerken
2020	- start aanleg evenementenstrand / vervolg impuls culture broedplaats - inrichting en in gebruik name evenementenstrand - start inrichting recreatiestrand en impuls landschap aansluiting Duin

5.3 Pampushout-Zuid (afgerond)

Het bos ten noorden van Almere Poort wordt in de periode 2017-2018 getransformeerd van polderbos naar aantrekkelijk, toegankelijk en herkenbaar stadsbos. Er zijn paden en parkeerplaatsen aangelegd, een plukbos en gevarieerde bosranden geplant en er is een kiem gelegd voor de vestiging van een cluster met horeca en voorzieningen. Op basis van een bijdrage uit het FVA is gewerkt aan de transformatie van de Pampushout-zuid bij Almere Poort. De uitvoering was in handen van Flevo-landschap. Dit project is in 2018 afgerond.

Doelstellingen

- Natuur de stad in halen, dicht bij de mensen
- Verbeteren toegankelijkheid en bereikbaarheid van dit stadsbos
- Verhogen gebruiks- en belevingswaarde

Als start voor het versterken van de gebruikswaarde van het bos heeft LaGroup een advies voor een ontwikkelstrategie opgesteld. In de periode 2019-2027 zal dit een vervolg krijgen. De kiem zal gevuld worden met voorzieningen en geleidelijk een passende inrichting krijgen. De bosrand op de overgang naar het bebouwde gebied van Pampus zal versterkt worden met een gouden rand van open water en riet. En het gebied achter de huidige manege zal getransformeerd worden naar toegankelijk en aantrekkelijk bos. Met de oplevering van het bos en het externe advies over een ontwikkelstrategie voor de ontwikkeling van De Kiem, is het sleutelproject Pampushout Zuid begin 2019 afgerond.

5.4 Cultuur

Cultuur is onlosmakelijk verbonden aan de economische ontwikkeling van de stad en regio. Investeren in cultuur zorgt voor economische dynamiek. Een bruisend cultureel klimaat draagt bij aan een slimme en innovatieve stad. Synergie tussen stedelijk, regionaal en landelijk cultuurbeleid is een belangrijke voorwaarde om de culturele infrastructuur van Almere door te ontwikkelen

Doelstellingen

- Met behulp van een culturele strategie sturen op kwaliteit en optimale functiemix
- Verkennen van de mogelijkheden voor een culturele topattractie

In 2018 is gewerkt aan een culturele strategie voor Almere. Een overkoepelend verhaal voor de verdere ontwikkeling van de culturele infrastructuur van Almere in relatie tot de regio (Provincie en MRA) en het Rijk.

Dit heeft geleid tot twee culturele proposities aan het ministerie OCW in de vorm van de regionale cultuurprofielen:

1. Het Flevoprofiel
2. Het cultuurprofiel van de MRA “Meer dan de delen”.

Hoe deze verder geconcretiseerd worden in aanloop naar 2020 hangt o.a. samen met mogelijke cofinanciering met het ministerie OCW in de vorm van proeftuinen. De beslissing van OCW valt in het voorjaar van 2019. Hiervoor komen o.a. Landschapskunst, StrandLAB Poort én onderzoek naar programmering voor een Museale voorziening in aanmerking. Voor de verdere uitwerking van de culturele strategie naar concrete sleutelprojecten is in het FVA € 0,1 miljoen gereserveerd uit de vrije ruimte FVA.

Culturele verkenningen 2018-2019

- De verkenning naar een Museale voorziening van nationale c.q. internationale betekenis hebben in 2018 geleid tot een eindrapportage van bureau XPEX. Eind 2018 en begin 2019 is deze rapportage uitgewerkt in een opdrachtingschrijving voor een of meerdere kwartiermakers die in 2019, de inhoud, financiering en realisatie verder gaan concretiseren. Een bijdrage vanuit de tweede tranche FVA is daarbij zoekrichting.
- Samen met de programmalijn Versterken Hart van de Stad, wordt gewerkt aan het cultureel profiel voor het Stadscentrum (Sleutelproject Rondje Weerwater). De toepassing van beeldende kunst bij De Groene Loper en een Landart kunstwerk in 2022 in of bij het Weerwater zijn daarvoor in voorbereiding.

Mijlpalen 2019 e.v.

Q1 2019	– vaststellen van Cultuurplan Almere 2019-2024 door de gemeenteraad Almere
Q2 2019	– vaststellen en uitwerken Proeftuinprojecten OCW
2019	– start kwartiermakers Museale voorziening in Almere
2019	– cultureel profiel Hart van de Stad

5.5 Eden

Eden Holland is een publieksattractie bestaande uit een educatief botanisch park van wereldniveau met een spectaculaire kas en ontmoetings- en expositieruimten gelegen te midden van belevingstuinen en een ontdekkingsbos. Eden Holland is geïnspireerd door het succesvolle Eden Project in Cornwall dat sinds 2000 jaarlijks meer dan één miljoen bezoekers trekt en een belangrijke rol speelt in de aantrekkelijkheid van de regio Cornwall voor toerisme, economische bedrijvigheid en leefklimaat.

Eden Holland biedt als publiekstrekker de mogelijkheid om een volgende stap te zetten in het versterken van toerisme en cultuur in Almere en in het versterken van het vestigingsklimaat. Aantrekkingskracht op regionale schaal creëert kansen voor werkgelegenheid in de toeristische sector en meer specifiek in horeca, culturele en recreatieve activiteiten. De inspanning vanuit de overheid is met name gericht op het aanjagen van ontwikkeling.

Doelstellingen

- Versterking recreatief en cultureel palet Flevoland en Almere
- Passend bij doelstelling Growing Green City
- Unieke complementaire toeristische trekpleister in MRA en Nederland
- Extra educatieve impuls voor de stad en omgeving
- Impuls stedelijke economie

Mijlpalen 2019 e.v.

Q3 2019	- go/nogo beslissing haalbaarheid van het plan en bijdrage vanuit FVA
2020	- start uitvoering (1e fase)
2022	- start exploitatie (1e fase) i.c.m. Floriade

5.6 Doorkijk naar de toekomst

Naar verwachting zal de aanleg van het evenementenstrand in het tweede kwartaal van 2019 starten en in 2020 in gebruik genomen kunnen worden. Kritische factor hierin is nog wel de Bestemmingsplanprocedure in 2019. Bezwaren kunnen vertraging opleveren. Met de aanleg van het evenementenstrand biedt het Almeerderstrand permanent ruimte voor de culturele broedplaats. Tot die tijd vinden de grootschalige evenementen nog plaats op het Almeerderstrand. In 2019 wordt met StrandLab toegewerkt naar de ontwikkeling van een buitentheater broedplaats. Tot eind 2020 wordt toegewerkt naar het doorontwikkelen van StrandLab als culturele broedplaats, zo mogelijk gedragen door externe partners zowel financieel als organisatorisch.

Met het aanstellen van een kwartiermaker voor een Museale voorziening in Almere gaat de voorbereiding een nieuwe fase in. Besluitvorming bij gemeente en provincie moet nog plaatsvinden. Bij een positief besluit zal het inhoudelijke profiel en de zakelijke positionering de komende jaren vorm krijgen. Het realiseren van een gebouw komt pas na 2021 aan de orde. Vanuit de culturele profielen die zijn opgesteld voor Flevoland en MRA werken we in 2019 nieuwe voorstellen voor de tweede fase uit op basis van de culturele strategie.

5.7 Financiën

Bedragen x € 1.000

Meerjarenperspectief FVA	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	Totaal
Versterken verblijfsplekken cultuur, recreatie en toerisme					
Programmasturing lijn 4	-500	-300	-250	-250	-1.300
Kustzone Almere Poort/Duin	-941	-4.359	-1.748	-1.050	-8.099
Nationaal Park Nieuw Land - Almeerse Poort	-713	-5.389	-1.685	-1.567	-9.354
Eden	0	-3.000	-3.000	-4.000	-10.000
Culturele Strategie	0	-50	-100	0	-150
Pampushout Zuid	-1.350	0	0	0	-1.350
Totaal	-3.505	-13.098	-6.783	-6.867	-30.202

VERNIEUWEND WONEN

6

ALMERE IS DE STAD

MISSIE

In de Noordvleugel van de Randstad bestaat een forse vraag naar woningen. Almere is gevraagd hier een structurele bijdrage aan te leveren met zo'n 60.000 nieuwe woningen vanaf 2010. Daarbij is het van belang dat bij het aanvullen van de woningvoorraad naast *kwantiteit* ook *kwaliteit* een belangrijke rol speelt. We streven naar het toevoegen van diverse woonmilieus van hoge kwaliteit aan de stad en de regio, die op het niveau van de Noordvleugel onderscheidend zijn. Almere heeft de traditie om aanjager te zijn van woningbouwexperimenten als antwoord op (landelijke) woningmarktvraagstukken. Met de programmalijn Vernieuwen Wonen zetten we deze traditie voort.

VITALERE STAD EN MEER DIVERSITEIT IN WIJKEN

Almere is van oudsher een stad van nieuwbouw. Inmiddels vraagt de bestaande stad om onderhoud. Flexibiliteit en de durf om te veranderen zijn nodig om een stad vitaal te houden. Veel stadswijken van Almere zijn eenzijdig van karakter en gericht op het gezin. Het zijn vooral rijtjes grondgebonden eengezinswoningen met tuin die deze woonwijken kleuren. Demografische ontwikkelingen zoals vergrijzing en huishoudenverdunding, veranderende woonwensen en de eenvormige bestaande woningvoorraad vragen om innovatieve oplossingen om deze wijken aantrekkelijk en leefbaar te houden.

We geven initiatieven van bedrijven, instellingen en inwoners steeds meer ruimte. Bij (nieuwe) woningbouw ontwikkelingen is extra aandacht voor de woonwensen van mensen met bijvoorbeeld verschillende leefstijlen, inkomens, zorgvragen en huishouden samenstellingen.

Uitbreiding is soms nodig, maar vanuit het oogpunt van vitaliteit en flexibiliteit is het belangrijk om ook te kijken naar wat er al is. Door bijvoorbeeld leegstaand vastgoed te transformeren naar betaalbare woonruimte voor kleine huishoudens worden drie doelen tegelijk bereikt: de leegstand neemt af, het woningtekort gaat omlaag en de leefbaarheid verbetert.

DUURZAME WONINGEN

Wereldwijd is er een enorme opgave voor de reductie van CO2 uitstoot. Almere wil zoveel mogelijk energieneutraal worden. In de bestaande woningvoorraad zijn er volop kansen om te komen tot verduurzaming. Zowel met het reduceren van de energievraag, het produceren van duurzame energie op of nabij het gebouw, als door hergebruik van materialen. Daarnaast is de uitdaging om bij nieuwbouw en stadsvernieuwingsprojecten de lat nog hoger te leggen: van energie neutrale woningen naar energieleverende woonwijken.

VAN HET WOONEXPERIMENT

AMBITIE

De maatschappij is voortdurend in beweging. Dit leidt onder meer tot andere woonwensen. Onze ambitie is een *betaalbare woning* die past bij de woonwensen voor iedereen in Almere. De groei en de ontwikkeling van Almere grijpen we aan om *vernieuwende woonmilieus, woonconcepten en bouwmethoden te ontwikkelen* die antwoorden bieden op maatschappelijke vraagstukken in relatie tot wonen. Dit doen we door het initiëren van experimenten waarbij de mens centraal staat. Hiermee bouwen we voort op de eerder ingeslagen weg van 'mensen maken de stad'. De mogelijkheden voor opschaling zijn een belangrijk onderdeel van de experimenten.

De kennis die we opdoen delen we landelijk en waar mogelijk internationaal zodat ook andere steden hun woningvoorraad kunnen aanpassen aan veranderende woonwensen. We streven naar een gezond groeiende stad en dragen bij aan antwoorden op (landelijke) vraagstukken in de huidige en toekomstige maatschappij. Hiermee versterken we de (inter)nationale positionering van Almere als stad van vernieuwingen in de stedelijke ontwikkeling.

BETAALBARE WONINGEN

In Almere is te weinig betaalbaar woningaanbod voor mensen die niet kunnen kopen. De beschikbaarheid van voldoende woningen voor lagere en midden inkomens is een groot probleem, zowel in de sociale huursector, vrije huursector als (goedkope) koop. Ondanks de druk op de woningmarkt, moet wonen voor iedereen betaalbaar blijven. Het is een opgave die vraagt om vernieuwing; in de bestaande woningvoorraad, in transformatie, door nieuwe modellen toe te laten voor eigendom en door te sturen op integratie van alle kosten van wonen.

BEWONER CENTRAAL

In Almere willen we de inwoners ruimte bieden om te wonen zoals ze willen. Enerzijds is er een passend woningaanbod nodig, zodat mensen een betaalbare woning kunnen vinden die past bij hun behoeften. Anderzijds moet er ruimte zijn voor bewoners om hun eigen keuzes te maken. Wanneer mensen zelf hun stad vormgeven, ontstaat een stad met trotse en betrokken bewoners. Zelfbouw en particulier opdrachtgeverschap is per definitie vraaggericht. Zo ontstaat een stad waar mensen met hart en ziel voor kiezen. Almere biedt al vanaf de eerste woningen ruimte voor zelfbouwers, (collectief) particulier opdrachtgeverschap en nieuwe woonconcepten. Daarnaast wil Almere experimenteer-ruimte bieden aan 'open source' woningen en stedenbouwkundige ontwikkelingen in de praktijk, zodat de woonconsument steeds meer woonproducent wordt.

VOORBEELD VOOR ANDEREN

Almere biedt ruimte voor woningbouw experimenten, zowel fysiek als in het ontwikkelproces. We proberen daarmee antwoorden te ontwikkelen op vraagstukken door veranderingen in maatschappij en woonwensen. Dat gaat met vallen en opstaan. Vaak wordt gestart met de ontwikkeling van één of enkele concepten, maar het opschalen naar grotere volumes is altijd onderdeel van het vraagstuk. De kennis die we opdoen delen we actief.

Uitvoeringsstrategie: Woningbouwatelier

Het Woningbouwatelier is een initiatief van gemeente Almere, Rijksvastgoedbedrijf en het Ministerie van BZK. Het Woningbouwatelier initieert en begeleidt experimenten die antwoord proberen te geven op maatschappelijke vraagstukken in relatie tot wonen. Nu en in de toekomst. Het is de buitenboordmotor voor vernieuwingen in de woningmarkt. De Rijksbouwmeester is door het Rijksvastgoedbedrijf gevraagd te adviseren. Een begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van het Ministerie van BZK, het Rijksvastgoedbedrijf en de gemeente Almere bespreekt viermaal per jaar de koers van het Woningbouwatelier.

Om tot vernieuwende woningbouw te komen, onderscheidt het Woningbouwatelier drie belangrijke elementen die het succes van innovatie bepalen: markt en mensen, techniek en ontwikkeling en schaal en systeem (zie figuur). In een experiment is het mogelijk om het begin van verandering te laten zien of de werking van een principe aan te tonen. Voor opschaling en structurele verandering is meer nodig.

Het Woningbouwatelier brengt ideeën en partijen in positie, en werkt gericht aan:

- Het uitvoeren van concrete experimenten die de diversiteit, keuzevrijheid, toegang en kwaliteit van de woningmarkt vergroten en/of verbeteren.
- Het verbeelden van visie en concepten: het werkterrein van de woningbouwexperimenten is altijd in de ruimtelijke ontwikkeling: de woning, de wijk, de stad. Ruimtelijk verbeelding van visies en ideeën kunnen deze veel sterker maken. Hiermee kun je sneller, directer en duidelijker overbrengen wat het bijzondere van een bepaalde aanpak kan zijn. Het gaat hierbij niet om het maken van plannen, maar het verbeelden van visie en (nieuwe) concepten. Een goed voorbeeld is de ambitie om Tiny Housing in te zetten voor verdichting in wijken. Als theoretisch principe is het interessant. Er komt pas beweging in, als met een stedenbouwkundige studie zichtbaar gemaakt wordt: “kijk, in deze wijk kunnen er 100 woningen worden toegevoegd, je kunt daarmee deze ruimtelijke vooruitgang boeken, zoveel nieuwe bewoners huisvesten, zoveel woningen vrijspelen voor nieuwe gezinnen en ook zoveel inkomsten genereren. Maar dan moet je ook bereid zijn iets minder scherp op de parkeernorm te zitten, een gematigde grondprijs hanteren en stimuleren dat deze 80 woningen die vrij komen verduurzaamd worden.”
- Noodzakelijke systeemveranderingen agenderen en deze in gang zetten, om de gewenste opschaling te kunnen realiseren.
- Landelijke verspreiding van breed gedeelde inzichten, kennis en voorbeeldprojecten via een eigen (digitaal) platform en andere landelijke platforms.
- Een positieve bijdrage aan het imago van de stad Almere als de plek waar in beginsel elke woning en woonwens gerealiseerd kan worden en de Noordvleugel als stedelijke regio met complementaire woonmilieus en een aantrekkelijk (inter)nationaal vestigingsklimaat.

6.1 Experimenten

6.1.1 Prijsvraag Who Cares?

Rijksbouwmeester Floris Alkemade lanceerde begin 2017 de prijsvraag Who Cares: Nederland kom met multi-disciplinaire aanpakken voor de na-oorlogse wijken waarin het woningbestand vraagt om een aanpak en wel eentje die past en betaalbaar is voor een verder vergrijzende bevolking die veelal thuis blijft wonen met een zorgbehoefte. Het Woningbouwatelier participeerde in 2017 in de prijsvraag met als case Almere Haven.

De twee winnende teams van Who Cares in Almere (Samenredzame Wijk en Eigentijds Hof) hebben in de zomer van 2018 het resultaat van hun haalbaarheidsstudie opgeleverd en daarmee een volgende stap gezet in realisatie van de plannen. Doel voor 2019 is de pilots naar realisatie te brengen.

Mijlpalen 2019 e.v.

- Q1 2019**
- integrale notitie rond grondbeleid en wooninitiatieven toeslag om zowel het Eigentijds Hof als andere wonen/zorg-initiatieven in Almere mogelijk te maken.
 - ontvangst van nieuwe vastgoedberekening Eigentijds Hof.

Als deze stappen genomen zijn, is helder of de pilot door kan naar de realisatiefase.

6.1.2 Digitale zelfbouw Wikihouse

WikiHouse is een duurzaam en digitaal geproduceerd cnc gefreesd bouwpakket waarmee je zelf je huis (of werkruimte) kunt ontwerpen en bouwen. Het WikiHouse geldt als een ware revolutie in de zelfbouw. In februari 2018 is het eerste bewoonbare WikiHouse ter wereld in Almere Poort opgeleverd.

De, mede namens gemeente Almere, ingediende Interreg aanvraag 'Housing 4.0' (H4.0E), is in 2018 toegekend. Het Europese project H4.0E heeft het doel een oplossingsrichting te ontwikkelen voor het tekort aan betaalbare lage-energiewoningen voor 1&2-persoonshuishoudens in Noordwest Europa. De aanvraag betreft een demonstratieproject waarmee enkele energie-duurzame betaalbare woningen worden gerealiseerd met het gebruik van nieuwe digitale technologieën. Het Almeerse onderdeel van de aanvraag betreft onder meer de organisatie en begeleiding van de zelfbouw van twintig WikiHouses in Almere. De Almeerse pilot 'WikiHouse community' is de eerste en met twintig woningen ook de grootste. Het Almeerse onderdeel van het project omvat een totale begroting van ca. 840.000 euro (waarvan ca. 484.000 euro door Interreg wordt gefinancierd en ca. 323.000 euro eigen middelen betreft).

Mijlpalen 2019 e.v.

Q1 2019	– werven en opleiden eerste deelnemers WikiHouses
2019	– realisatie platform H4.0E
Q4 2019	– opleveren eerste fase WikiHouses
	– werven deelnemers tweede fase
Q4 2020	– opleveren tweede fase Wikihouses
	– evaluatie rapport Wikihouses in platform H4.0E
2021	– eindrapport H4.0E

6.1.3 BouwEXPO Tiny Houses

De BouwExpo Tiny Houses in Almere Poort is afgerond. De resultaten van de BouwEXPO zijn positief: de huisjes zijn vergund en gebouwd, er is volop vraag naar de huisjes, de 16 realisaties zijn zonder subsidie tot stand gekomen, de gemeentelijke grex is goed verlopen. Om demografische redenen behoort 'klein wonen' op de agenda te staan: de 3 miljoen alleenwonenden in Nederland -op een totaal van nog geen 8 miljoen huishoudens- groeit met ruim een half miljoen tot 2050. Ook in Almere woont 33% van de mensen alleen. In de BouwEXPO is niet gevraagd om een community waardoor er palet aan motieven zichtbaar is geworden. Het zijn zestien huisjes van een grote diversiteit. De goede resultaten van de BouwEXPO Tiny Housing zijn aanleiding voor een verdere uitrol. In zoverre het vernieuwende opgaves zijn, plekken die nog weinig op het netvlies zitten of onontdekt zijn, pakt het WBA dit op. Denk in dit verband aan: stedelijke verdichting, dakenlandschappen, op het water, sociaal onveilige plekken, menging met bedrijfsterreinen, volkstuinen, hetgeen vergunningsvrij reeds mogelijk is. In beginsel worden voor (een aantal) van deze opgaves ontwikkelstrategieën opgesteld. Om de kosten beperkt te houden zal daarbij samengewerkt worden met studenten stedenbouw, bouwkunde en planologie. Nadat de publicatie is uitgebracht wordt de website stilgezet. In de loop of eind 2019 kan worden beoordeeld in hoeverre het wenselijk is om nog te blijven voorzien in het faciliteren van de belangstelling, als ook wat de betekenis van de innovatieve ontwikkelstrategieën is en hun implementaties.

Mijlpalen 2019 e.v.**Q2 2019**

- publicatie 'Klein wonen' gereed
- plan van aanpak verdere uitrol van 'Klein wonen' in Almere

FOTOGRAAF ADRIENNE NORMAN

BOUWEXPO TINY HOUSES

6.1.4 Duurzame transformatie kantoren en maatschappelijk vastgoed

Het experiment heeft betrekking op leegstaand vastgoed in Almere en leegstaand vastgoed in eigendom van het Rijksvastgoedbedrijf. De kern van het experiment draait om transformatie van overtollige gebouwen op een andere manier dan nu gebruikelijk tot stand te laten komen. In 2018 is een verkenning uitgevoerd naar nut en noodzaak van een dergelijk experiment in een periode waar kantorenleegstand afneemt en de aandacht meer en meer verschuift naar nieuwbouw van woningen. Doel is niet alleen dat er een matching- en verbouwplatform ontstaat (lange termijn), maar dat tevens zichtbaar gemaakt wordt dat maatwerk ontwikkelen in een bestaand gebouw gewoon kan (korte termijn). In 2019 wil het WBA de prijsvraag voor LivinOfficeExpo uitschrijven. Daarvoor is het noodzakelijk om 1 of 2 gebouwen/vloeren beschikbaar te hebben. Met betrekking tot SpaceFinder wordt een pilot voorbereid en mogelijk al gerealiseerd.

6.1.5 Circulaire bouw

Eind 2018 is in samenwerking met programmalijn Energy on Upcycling gestart met het uitwerken van het idee om mogelijk isolatie- en bouw materiaal te produceren van reststromen uit Almere. In combinatie met een experiment verduurzaming jaagt het WBA de reductie van uitstoot CO2 in de wijken aan. In 2019 zal in eerste instantie een plan van aanpak worden opgesteld, waarin zowel de waarden van programmalijn Vernieuwend Wonen worden meegenomen als die van programmalijn Energy on Upcycling. Vervolgens zal een besluit genomen worden of en zo ja hoe dit experiment verder vorm zal krijgen, en of het project nog steeds onder beide programmalijnen blijft vallen of dat het meer bij één van de programmalijnen past.

Mijlpalen 2019 e.v.

- Q2 2019 – go/nogo besluit vervolg project

6.1.6 BouwEXPO Floriade - Duurzaam Digitaal en Betaalbaar

De gemeente Almere benut de Floriade om te onderzoeken hoe de stad zich groen, duurzaam en inclusief kan ontwikkelen. De Floriade is een proeftuin voor vernieuwende oplossingen. Het Woningbouwatelier wil op het Floriade terrein een BouwExpo organiseren rondom duurzame, digitaal geproduceerde en betaalbare woningen. In 2018 is het idee verder uitgewerkt samen met de Floriade organisatie. Amvest is als ontwikkelaar van het Floriade terrein vanzelfsprekend een belangrijke partner in dit proces. De gemeente en Amvest hebben in december de ontwikkelovereenkomst Floriade getekend. Onderdeel van de afspraken tussen gemeente en Amvest is een gezamenlijk innovatiedossier. Met behulp van de inzet van het Woningbouwatelier en dit dossier wordt in 2019 een gezamenlijke inzet voor de BouwExpo op het Floriade terrein uitgewerkt.

Via het Europese Interreg programma is de opschaling van het experiment Wiki Houses van start gegaan. In dit project is een internationale slotmanifestatie / conferentie opgenomen om het resultaat van het Interreg project van drie en half jaar te presenteren op de BouwExpo op de Floriade.

Mijlpalen 2019 e.v.

- 2019 – uitwerking experiment; inclusief afspraken met Avest en organisatie Floriade
- 2020 – uitvraag prijsvraag
- 2021 – realisatie BouwExpo
- Q1 2022 – BouwExpo gereed
- Q2 2022 – Slotconferentie Interreg op BouwExpo

6.2 Bouwen voor de wereld

Het project Bouwen voor de wereld is onderdeel van programma vernieuwend wonen, maar geen experiment van het WBA. Het trekkerschap ligt bij het Atelier Rijksbouwmeester en het Rijksvastgoedbedrijf.

Bouwen voor de wereld is een proeftuin voor prototype woningen voor snelle wederopbouw van samenlevingen onder andere na natuurrampen: met toepassing van beperkte (rest) materialen, bouwbaar met weinig kennis en hulpmiddelen, primaire behoeften oplossend zoals een dak boven het hoofd, droge voeten, elektriciteit, communicatiemiddelen, schoon drinkwater, voedselvoorziening en sanitatie. Prototype ontwikkeling is beoogd door nationale en internationale partners. Zowel NGO's als kennisinstellingen en bedrijfsleven worden uitgedaagd om concepten te ontwikkelen en realiseren met steun van de Nederlandse overheid. Bouwen voor de Wereld wordt in beginsel bekostigd door de Rijksoverheid. In 2018 heeft startoverleg plaatsgevonden tussen gemeente Almere, Floriade BV, Rijksvastgoedbedrijf en Atelier Rijksbouwmeester. De ministeries van Defensie, BuZa en BZK zijn betrokken, evenals VNGinternationaal en UN Habitat.

In 2019 zal in eerste instantie het besluit genomen worden over de locatie. Dan volgt een fase om concrete programma's en projecten met elkaar te ontwikkelen, gericht op toepassen van duurzame en inclusieve vernieuwingen voor de leefomgeving.

INNOVATION EXPO 2018

Mijlpalen 2019 e.v.

Q1 2019	– besluit locatie Bouwen voor de Wereld
2019	– uitwerken projecten
2021	– realisatie projecten
2022	– projecten gereed

6.3 Doorkijk naar de toekomst

De programmalijn Vernieuwend Wonen blijft de komende jaren werken aan diverse vernieuwend wonen experimenten, die niet alleen voor Almere, maar ook breder voor Nederland relevant zijn. De concreet uit te voeren experimenten zullen de komende jaren verschillende thema's, onderliggende opgaven en de daarop gebaseerde experimentlijnen dienen. Vaak dient één experiment meerdere opgaven. Voor alle experimenten geldt: vernieuwing verzin je niet jaren van tevoren. Innovatie vraagt om een ondernemende overheid die inspeelt op actualiteiten en kansen. De programmalijn Vernieuwend Wonen kan daarom niet reeds concrete sleutelprojecten benoemen voor de periode vanaf 2021. Waardevolle experimenten vragen om voldoende flexibiliteit over de jaren om in te spelen op actuele opgaven en vraagstukken in het wonen. Uitbreiding, aanpassing of anderszins herijking van de hierboven omschreven thema's, onderliggende opgave en daarop gebaseerde experimenten is dan ook mogelijk in de loop van de tijd.

6.4 Financiën

Bedragen x € 1.000

Meerjarenperspectief FVA	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	Totaal
Vernieuwend Wonen					
Programmasturing lijn 5	-41	0	0	0	-41
Experimenten Vernieuwend Wonen	-1.210	-1.214	-832	-800	-4.056
Totaal	-1.251	-1.214	-832	-800	-4.097

PROGRAMMA GROEN BLAUW

ALMERE MAAKT GROEN

MISSIE: ALMERE IS EEN GROENE STAD. OMRINGD DOOR LANDSCHAPPEN VAN WERELDKLASSE

Het typische groenblauwe netwerk met bossen, meren, parken en wetlands (dat zich tot ver in de wijken vertakt en vertijnt) wordt gezien als één van de grootste kwaliteiten. Hiermee onderscheidt Almere zich in de regio en biedt een aantrekkelijke, gezonde woonomgeving en vestigingsklimaat.

Er is een aanhoudende inspanning nodig om de kansen die de natuur biedt daadwerkelijk te benutten. Er ligt een aanzienlijke opgave in de doorontwikkeling naar divers, aantrekkelijk en toegankelijk groen en water. Daarom wordt in samenwerking met rijk, provincie, terreinbeheerders, lokale organisaties en bewoners geïnvesteerd in het behouden, benutten en uitbreiden van het groenblauwe raamwerk van Almere. Dit doen wij vanuit het Programma Groenblauw onder de noemer 'Almere maakt Groen'.

Nieuwe vraagstukken op het gebied van beheer, bewonersparticipatie, klimaatadaptatie, de energietransitie, toerisme en gezondheid zullen de komende jaren om nieuwe samenwerkingsverbanden vragen.

VERSTERKEN EN DOORONTWIKKELEN VAN HET BESTAANDE

AMBITIE

Almere wordt dooraderd door stadsbossen, parken en oevers. Sommige groengebieden hebben na de aanleg weinig ontwikkeling doorgemaakt. Bijvoorbeeld de polderbossen met de bekende populierenakkers waar nauwelijks paden te vinden zijn. Ondertussen is de stad wel tegen de bossen aangegroeid. De opgave is om samen met de terreineigenaren en de omwonenden de gebieden aantrekkelijker en toegankelijker te maken.

DOELEN & OPGAVES

- verbeteren toegankelijkheid
- verbeteren bereikbaarheid
- gebieden herkenbaar maken
- verhogen gebruiks- en belevingswaarde
- mensen betrekken en ruimte geven
- combineren

VERBINDEN MET LANDSCHAPPEN VAN WERELDKLASSE

AMBITIE

Almere wordt omringd door landschappen van wereldklasse: de wetlands van de Oostvaarders- en Lepelaarplassen, het Marker- IJ- en Gooimeer en de rijke akkers van Flevoland. De opgave is om de kwaliteiten toegankelijk te maken voor nieuwe woonmilieus, (water)recreatie, toerisme, innovaties in voedselproductie en de circulaire economie. En tegelijkertijd de natuurwaarden te vergroten.

DOELEN & OPGAVES

- de identiteit van de omringende unieke landschappen meer betrekken op de stad.
- versterking van recreatieve hoofdroutes in aansluiting op de stad, via het groenblauwe raamwerk.
- iconen op de stadsrand (en aan het Weerwater)

DIT DOEN WIJ VANUIT DE OVERTUIGING DAT:

Een stad die rijk is aan parken, meren en natuurgebieden vormt de basis van een stad waarin mensen gezond en gelukkig kunnen leven. De positieve werking van 'groen' op de gezondheid van mensen is wetenschappelijk aangetoond. Het zien van groen heeft een ontspannende en helende werking. Wanneer het groen ook uitdaagt en de mogelijkheid biedt om er op uit de trekken en de mensen werkelijk naar buiten brengt, dan zijn de positieve effecten nog groter. Daarvoor is het nodig om de gebieden zodanig in te richten en te beheren dat mensen er kunnen wandelen, sporten, varen, ontmoeten, genieten en ontdekken.

Belangrijk is dat de balans tussen het behouden en benutten van de natuur in evenwicht moet blijven. Gezonde ecosystemen zijn essentieel voor een gezonde stad.

NIEUWE NATUUR AANLEGGEN**AMBITIE**

Over de uitbreiding van Almere is afgesproken dat de bouw van nieuwe woningen voortdurend in balans zal zijn met de ontwikkeling van landschap. Zolang uitbreiding plaatsvindt op de akkers binnen het bestaande raamwerk kan dat door de transformatie van de bestaande bossen en oevers. Zodra uitbreiding daar buiten plaatsvindt, is het nodig ook het raamwerk uit te breiden.

DOELEN & OPGAVES

- integrale ontwikkeling van bebouwing, landbouw, natuur en landschap in Oosterwold.
- landschappelijke, aaneengesloten aanleg en inrichting van de Eemvallei.
- versterking van bestaande natuur in de randen van Oosterwold

VERBINDEN STAD EN NATUUR**AMBITIE**

Het bijzondere van het groen en water in Almere is dat het gemaakt is voor het nut en plezier van de stad en haar bewoners. Het is er om gebruikt te worden. Er zijn mogelijkheden voor combinaties met energie, gezondheid, voedselproductie en toerisme. Bewoners, verenigingen en ondernemers krijgen de ruimte om hun ideeën tot uitvoering te brengen en zo samen de groene ruimte verder te verrijken.

DOELEN & OPGAVES

- stimuleren van initiatieven in het groen.
- natuur de stad in halen. Dichtbij de mensen.
- versterking van het netwerk van recreatieve hoofdroutes in het groenblauwe raamwerk.
- combineren: natuur, gezondheid, energie, toerisme, klimaatoplossingen, landbouw, sport, cultuur, erfgoed

OVERZICHTSKAART MET UITVOERINGSPROJECTEN

De opgave van het Programma Groenblauw is tweeledig. Namelijk:

- Het activeren van de groene en waterrijke gebieden in en om Almere, zodat de mensen er kunnen ontspannen, bewegen, genieten en zich verwonderen.
- Het ontwikkelen van een hoogwaardige landschappelijke basis, inclusief duurzaam beheer.

Vanuit vier ambities (zie schema) zijn veertien groenblauwe gebieden aangewezen die cruciaal zijn in de groeiopgave van Almere. Hieraan wordt stap voor stap gewerkt. Vanuit het huidige meerjarenprogramma FVA is met de ontwikkeling van drie van deze gebieden gestart: Pampushout-zuid, Weerwater en Nationaal Park Nieuw Land. Daarnaast is het vanuit de samenwerking met de natuurorganisaties gelukt om een start te maken met de ontwikkeling van Eemvallei, Almeerderhout en de Wetlands Poort-Noorderplassen. Alle ontwikkelingen zijn langjarig en vinden stapsgewijs plaats. In 2019 vindt een herijking plaats van de opgaves en kansen van Groenblauw. Wederom in samenwerking met de andere overheden en de (natuur)beheerorganisaties. Dit leidt rond de zomer van 2019 tot een geactualiseerd meerjarenperspectief met investeringsagenda voor de middellange termijn.

7.1 Versterken bestaande gebieden

Almeerderhout

Met een bijdrage uit het Fonds Groenblauw van Staatsbosbeheer wordt gewerkt aan de geleidelijke transformatie van het Almeerderhout naar hét stadsbos van Almere. Het beheer

wordt geïntensiveerd, paden worden verbeterd en bij de ingangen naar het bos worden 'poorten' gerealiseerd om de herkenbaarheid te vergroten. In 2019 wordt in samenwerking met 'de groene metropool' (één van de nationale programma's van Staatsbosbeheer) een Bosagenda opgesteld, op basis van bosgesprekken met omwonenden, bezoekers en professionals.

Pampushout Zuid (afgrond)

Het bos ten noorden van Almere Poort is in de periode 2017-2018 getransformeerd van polderbos naar aantrekkelijk, toegankelijk en herkenbaar stadsbos. Dit is uitgewerkt onder de Programmalijn Cultuur, Recreatie en Toerisme (zie paragraaf 5.3). Komende tijd zal de beheerder van het gebied (Het Flevo-landschap) aan de slag gaan met de ontwikkeling (oa. horeca) van de centrale plek in het bos, de Kiem.

Wetlands Poort-Noorderplassen

Eén van de gedachten voor de nabije toekomst, die momenteel wordt verkend door Het Flevo-landschap, waterschap Zuiderzeeland en Almere, is het realiseren van een klimaatbuffer langs de bossen van Pampushout. Een rand van water en wetland-natuur die de ontbrekende schakels in de ecologische verbindingszone tussen de Lepelaarplassen en het Kromslootpark (en de Vechtplassen) realiseert en tegelijkertijd de waterafvoer van Almere Poort (en Pampus) borgt. Zo houdt Poort droge voeten en kunnen bewoners met de kano tussen bevers en snoeken naar Noorderplassen peddelen. Hierover heeft in het kader van het FVA nog geen besluitvorming plaatsgevonden.

Mijlpalen 2019 e.v.

2018-2020	– Basisplan voor aanleggen wetlandrand langs Pampushout
2021- 2027	– Nadere transformatie

Weerwater als Stadspark / Rondje Weerwater

Transformatie van het Weerwater tot een centraal gelegen Stadspark. Zie voor een nadere toelichting het Sleutelproject Rondje Weerwater onder de Programmalijn Hart van de Stad (paragraaf 2.2).

7.2 Verbinden met de landschappen van wereldklasse

Nationaal Park Nieuw Land - Almeerse Poort

Toegankelijk maken Oostvaardersplassen voor recreatief gebruik. Zie voor een nadere toelichting het Sleutelproject Nationaal Park Nieuw Land – Almeerse Poort onder de Programmalijn Versterken Cultuur, Recreatie en Toerisme (paragraaf 5.1).

7.3 Nieuwe Natuur aanleggen

Eemvallei in Oosterwold

In de ontwikkeling van Oosterwold is een langgerekte, slingerende zone -dwars door het gebied- gereserveerd voor landschapsontwikkeling in combinatie met landbouw. De

zone is ca. 400 meter breed en 10 kilometer lang. De lange termijn ambitie is om hier een eigentijdse aanvulling op het bestaande groenblauwe raamwerk van Almere te realiseren. In de periode 2017-2021 wordt door Staatsbosbeheer, Het Flevo-landschap, ERF en zeven particuliere initiatiefnemers een begin gemaakt met de aanleg. Hiervoor zijn middelen toegewezen vanuit het Programma Nieuwe Natuur van de Provincie Flevoland. De inzet is om samen tenminste 300 hectare Eemvallei, en misschien zelfs het dubbele, te realiseren.

Mijlpalen 2019 e.v.

2019	– Aanleg 1 ^e fase Eemvallei Zuid, door o.m. Staatsbosbeheer
2019-2021	– Aanleg 1 ^e fase Noorderwold, door o.m. Flevo-landschap en ERF
2019	– Ontwikkelstrategie 2 ^e fase Eemvallei door o.m. Staatsbosbeheer, Flevo-landschap

7.4 Doorkijk naar de toekomst

Het in 2019 op te stellen Meerjarenperspectief Groen Blauw zal bepalend zijn in de keuze van projecten voor de komende 5-10 jaar. In 2020 wordt dit Meerjarenperspectief verder uitgewerkt in concrete projecten. In de vigerende visie uit 2009 zijn onder andere benoemd:

Trekwegzone

De Trekwegzone is de groene long tussen Almere Buiten en het toekomstige Oosterwold. De zone is gelegen aan weerszijden van de A6, tussen de Lage Vaart en de Ibisweg. Het gebied is ruimtelijk in grote 'kamers' verdeeld door een aantal bosstroken en lanen. Het sluit aan op Eemvallei. Het huidige gebruik van de kamers is agrarisch. De opgave voor de toekomst is om dit gebied geleidelijk met de groei van Oosterwold meer betekenis te geven als groene long voor de stad.

Hogevaart zone

Hoe meer Oosterwold zich verder zuidwaarts ontwikkelt, ten zuiden van de A27, hoe interessanter de landschappelijke, ecologische en recreatieve verbinding tussen het Almeerderhout/ Eemvallei-zuid en het Horsterwold zal worden. De zone langs de Tureluurweg en de Hoge Vaart biedt verschillende aanleidingen om ontbrekende schakels tussen bestaand bos en bestaande fietspaden te realiseren.

Pampushout Noord/ landschap Pampus

Het Pampushout Noord is een klassiek polderbos. Het is alleen toegankelijk via de onverharde brandgangen. Het groeit in eigen tempo en wordt zo geleidelijk een volwassen bos. Om het bos werkelijk betekenis te geven voor het nieuwe stadsdeel Pampus is een transformatie naar een meer aantrekkelijk en toegankelijk landschap nodig. Dit is op korte termijn niet aan de orde maar zal in de aanloop naar de ontwikkeling van het stadsdeel Pampus nader worden uitgewerkt. Daarbij is de aansluiting op de reeks wetlands langs de Oostvaardersdijk en het Markermeer, als onderdeel van de deltanatuur van het Nationaal Park Nieuwland, bijzonder kansrijk.

BEREIKBAARHEID

8

8.1 Stedelijke Bereikbaarheid Almere (SBA)

Door de groei van de stad wordt het onderliggend wegennet in en om Almere steeds zwaarder belast. Binnen het programma Stedelijke Bereikbaarheid Almere wordt er zorg voor gedragen dat het wegennet in en om Almere wordt verbeterd zodat de stedelijke groei geacommodeerd kan worden. Leidend principe bij dit programma, is dat het mee ademt met tempo en groei van de ruimtelijke ontwikkelingen in Almere. Het lopende programma SBA fase 1a is daarom gekoppeld aan de ontwikkeling van de gebieden Hout en Poort. Uit het programma is afgelopen jaar de verbreding van de Waterlandseweg opgeleverd. Dit jaar start de verbreding van de Hogering. De verwachting is dat in 2024 het programma SBA fase 1a is afgerond. Een volgende fase van het programma komt in beeld wanneer nieuwe ontwikkelgebieden (zoals Almere Pampus) of een binnenstedelijke verdichtingsopgave actueel worden. Gezien de druk op de woningmarkt kan dit moment al eerder komen dan het einde van fase 1a.

Mijlpalen 2019 e.v.

2017-2024	– Uitvoering SBA fase 1A (gekoppeld aan Poort en Hout)
2021-2022	– Planvorming SBA fase 2
2023 en verder	– Uitvoering SBA fase 2 (gekoppeld aan binnenstedelijke opgave of Pampus)

8.2 Wegverbreding Schiphol Amsterdam Almere (SAA)

In het kader van programma SAA, wordt de A6 bij Almere verbreed. Het eerste deel van de verbreding, van Amsterdam tot en met Almere Havendreef is gereed. Het tweede deel van de verbreding A6, van Almere Havendreef t/m Almere Buiten is komende zomer klaar. Dan is de wegcapaciteit op de A6 verdubbeld: van 2x2 rijstroken naar 4x2 rijstroken met hoofd- en parallelbanen. Dit geeft een impuls aan de bereikbaarheid van Almere, maar ook aan de Gebiedsontwikkeling Zuidoever Weerwater (o.a. Floriadewijk). De A6 wordt in dit gebied verlaagd en de aansluiting Almere Haven verplaatst. Over de A6 tussen Almere en Lelystad is in 2016 een besluit genomen om deze te verbreden. Dit jaar wordt het Ontwerp Tracébesluit vastgesteld. In 2020 het Tracébesluit en in 2021 start de realisatiefase. Daarnaast wordt in de gaten gehouden of, en zo ja wanneer, een verbreding van de A27 aan de orde is.

Mijlpalen 2019 e.v.

Q3 2019	– Oplevering verbreding A6 Havendreef – Buiten
2021 – 2023	– Verbreding A6 Almere – Lelystad

8.3 Spoor - OV-SAAL

Om de capaciteit van het openbaar vervoer op de as Schiphol – Amsterdam – Almere – Lelystad mee te laten groeien met de vervoervraag (van 40.000 reizigers in 2010 tot 80.000 in 2030) is het programma OV SAAL gestart. Deze planstudie kent 3 tijdshorizonten. De Korte Termijn, de Middellange Termijn en de Lange Termijn. Het Korte Termijn pakket is inmiddels afgerond. Dankzij deze maatregelen is de frequentie van het aantal treinen tussen Almere en Amsterdam per december 2016 verhoogd. De realisatie van het Middellange Termijn pakket wordt op dit moment verwacht voor 2028. Er is zorg of er tijdig en binnen budget aan de projectdoelstellingen kan worden voldaan. Voor de Lange Termijn (2030+) is nog geen keuze gemaakt. Een IJmeerverbinding en een ontsluiting via de Hollandsebrug worden betrokken bij de Lange Termijn studie naar de Oostflank van de MRA.

FINANCIEN EN FONDS VERSTEDELIJING ALMERE

9

De vijf programmalijnen inclusief de sleutelprojecten zijn uiteengezet in een meerjarig perspectief. In dit overzicht zijn de ingerekende kasstromen in het fonds inzichtelijk gemaakt. Het perspectief tot en met 2021 laat een lichte overprogrammering zien van € 2,8 miljoen. De verwachting bestaat dat deze binnen de periode wordt opgelost.

Bedragen x € 1.000

Meerjarenperspectief FVA	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	Totaal
bijdrage Almere	28.959	7.770	8.583	7.800	53.112
bijdrage Provincie	17.876	6.925	14.270	6.700	45.771
bijdrage Rijk, grondverkoop Oosterwold	1.656	6.561	14.130	14.130	36.477
revolverende middelen	59	44	44	38	184
Vrijval en onderbesteding	-3.976	1.976	2.000	0	0
totaal beschikbaar	44.574	23.276	39.027	28.668	135.545
proceskosten programma Almere 2.0	-2.703	-1.200	-1.200	-1.200	-6.303
handelingsperspectief	0	-1.000	-1.700	0	-2.700
bijdrage organisatiekosten Oosterwold	-300	0	0	0	-300
subtotaal proceskosten	-3.003	-2.200	-2.900	-1.200	-9.303
programmalijnen					
Versterken Hart van de Stad					
Programmasturing lijn 1	-482	-356	-250	-250	-1.338
Station en stationsomgeving	-698	-1.238	-23.229	0	-25.165
Almere Centrum	-713	-1.831	-1.573	-200	-4.318
Rondje weerwater	-2.594	-8.996	-5.871	-289	-17.750
Floriade	0	0	-2.450	-2.000	-4.450
Floriade Bruggen	-69	-3.328	0	-50	-3.447
Floriade Dialogue	0	-51	-52	-50	-153
subtotaal	-4.556	-15.801	-33.425	-2.839	-56.621
Versterken leer- en werkomgeving					
Programmasturing lijn 2	-430	-250	-250	-250	-1.180
Floriade Werkt	-499	-985	-260	-286	-2.029
Flevocampus	-2.923	-4.332	-3.792	-3.423	-14.470
Internationaal onderwijs	0	-326	-2.358	-535	-3.219
subtotaal	-3.851	-5.893	-6.660	-4.494	-20.898
Energy on upcycling					
Programmasturing lijn 3	-596	-250	-250	-250	-1.346
Energiefonds	-241	-577	-119	-63	-1.000
Transitie stedelijke grondstoffen	-520	0	0	0	-520
Upcycle perron	-1.000	0	0	0	-1.000
Stad zonder gas	-124	-485	0	0	-610
Opwaarderen reststromen	-2.391	-2.247	-608	-785	-6.031
Duurzaamheidsagenda	0	0	-1.500	0	-1.500
subtotaal	-4.872	-3.560	-2.477	-1.098	-12.006

Bedragen x € 1.000

programmalijnen	Realisatie t/m 2018	2019	2020	2021	Totaal
Versterken verblijfsplekken cultuur, recreatie en toerisme					
Programmasturing lijn 4	-500	-300	-250	-250	-1.300
Kustzone Almere Poort/Duin	-941	-4.359	-1.748	-1.050	-8.099
Nationaal Park Nieuw Land - Almeerse Poort	-713	-5.389	-1.685	-1.567	-9.354
Eden	0	-3.000	-3.000	-4.000	-10.000
Culturele Strategie	0	-50	-100	0	-150
Pampushout Zuid	-1.350	0	0	0	-1.350
subtotaal	-3.505	-13.098	-6.783	-6.867	-30.252
Vernieuwend Wonen					
Programmasturing lijn 5	-41	0	0	0	-41
Experiment Vernieuwend Wonen	-1.210	-1.214	-832	-800	-4.056
subtotaal	-1.251	-1.214	-832	-800	-4.097
Overige projecten					
Straatkubus	-485	0	0	0	-485
subtotaal	-485	0	0	0	-485
Risicobuffer	0	0	-1.000	0	-1.000
Beheer en onderhoud	-94	-312	-402	-464	-1.272
totaal kosten	-21.617	-42.077	-54.479	-17.762	-135.935
<i>Vrije ruimte</i>					-391

Toelichting beschikbare middelen

Bijdrage Almere

De gemeentelijke bijdrage aan het FVA bestaat uit:

- Een bijdrage uit het Gemeentefonds gerelateerd aan Almere 2.0. Deze bijdrage bedraagt € 7 mln. per jaar (startend in 2015) + accres. In 2018 bedraagt dit €7,4 miljoen. Vanaf 2019 wordt een bijdrage van € 7,8 miljoen verwacht.
- De gerealiseerde opbrengst bij verkoop van huidig gemeentelijk grondbezit in Almere Oosterwold (ca. 60 ha. exclusief wegen). In 2017 is grond van de gemeente Almere verkocht voor een bedrag van € 353.692.

Bijdrage Flevoland

De provinciale bijdrage aan het FVA bestaat uit:

- In de periode tot en met 2020 is in totaal € 31 mln. gereserveerd bij de provincie. In de jaren 2016 t/m 2018 is hiervan € 17,9 miljoen in het FVA gestort. In de periode tot en met 2020 resteert dus nog € 13,1 miljoen.
- Vanaf 2021 is € 6,7 mln. per jaar beschikbaar.
- Op 19 december 2018 heeft de Provincie besloten bij de afronding van het IFA-programma het restant aan IFA-middelen over te hevelen naar het Fonds Verstedelijking Almere 2.0. Dit betreft een bedrag van € 8,1 miljoen. Voorlopig staat dit bedrag gereserveerd bij de Provincie.

Bijdrage Rijk

De rijksbijdrage bestaat uit:

- De gerealiseerde opbrengst van de verkoop van rijksgrond in Almere Oosterwold benodigd voor 7.000 standaardkavels. De eerste grondverkoop zijn in 2015 en 2016 gerealiseerd en waren nog relatief bescheiden. In 2017 is € 6,6 miljoen en in 2018 is € 14,1 miljoen aan grondverkoop gerealiseerd. De verwachting is dat dit tempo voor nog 3 vastgehouden kan worden.
- De gerealiseerde opbrengst van de verkoop van Rijksgrond in Almere Pampus benodigd voor 8.000 woningen. Tot op heden hebben zich geen verkopen van rijksgrond in Almere Pampus voorgedaan. Deze worden ook niet voor 2025 verwacht. De bijdrage is dus nihil.

Revolverende middelen

Revolverende middelen worden tijdelijk beschikbaar gesteld en moeten worden terugbetaald. Vanuit het FVA is in de jaren 2015 en 2016 in totaal €0,3 mln. beschikbaar gesteld voor de proceskosten Oosterwold. Het ritme van terugbetaling in een jaar is afhankelijk van de opbrengsten in het kostenverhaal Oosterwold in het jaar ervoor.

Toelichting uitgaven

Proceskosten Almere 2.0

Organisatie Almere 2.0 op basis van een raming vastgesteld door het Overleg Almere 2.0.

Handelingsperspectief

Door het bestuurlijk Overleg Almere 2.0 is eind 2018 de opdracht gegeven voor het maken van een Plan van Aanpak Handelingsperspectief 2020-2030 voor de verstedelijkingsopgave in de Oostflank van de MRA. De kosten om te komen tot dit handelingsperspectief zijn betrokken bij deze actualisatie. De kosten voor de uitvoering worden voor 2019 en 2020 geraamd op € 2,7 miljoen.

Programmalijnen

Dit betreft de verdeling van middelen over de Programmalijnen. De Programmalijnen zijn opgebouwd uit sleutelprojecten. Zie voor een uitgebreide toelichting de paragrafen waarin per Programmalijn en per sleutelproject is weergegeven hoe de uitgaven zijn geprogrammeerd door de jaren heen en welke inhoudelijke doelen hierbij horen.

De opgenomen bedragen per sleutelproject zijn niet in alle gevallen hard onderbouwd maar gebaseerd op beargumenteerde aannames. In de meeste projecten dient in de komende jaren de precieze onderbouwing en concrete invulling nog plaats te vinden. Uitgangspunt daarbij is dat de randtotalen per programmalijn in de periode 2017-2021 taakstellend zijn voor wat betreft de bijdrage uit het FVA.

Voor het station, de uitwerking van de culturele strategie en de duurzaamheidsagenda zijn financiële middelen uit de vrije ruimte beschikbaar. De inhoudelijke toelichting hierop wordt gegeven in de inhoudelijke hoofdstukken.

Prijsindexatie

De Fondsbeheerder heeft in het bestuurlijk Overleg Almere 2.0 van november 2018 geconstateerd dat het wenselijk is binnen het FVA rekening te houden met indexatie voor langer lopende projecten. Op dit moment wordt binnen het FVA geen rekening gehouden met jaarlijkse indexering van budgetten. Door de inflatie stijgen de kostprijzen binnen verschillende sectoren waardoor de huidige ingerekende budgetten onder druk staan. De hoog conjunctuur in de bouw versterkt deze trend. Dit leidt tot knelpunten binnen de huidige budgetten van de programmalijnen. Het is wenselijk in het vervolg de budgetten binnen de programmalijnen te indexeren. Hierbij wordt zoveel als mogelijk aangesloten bij de systematiek die binnen de gemeente Almere wordt gehanteerd.

Risicobuffer

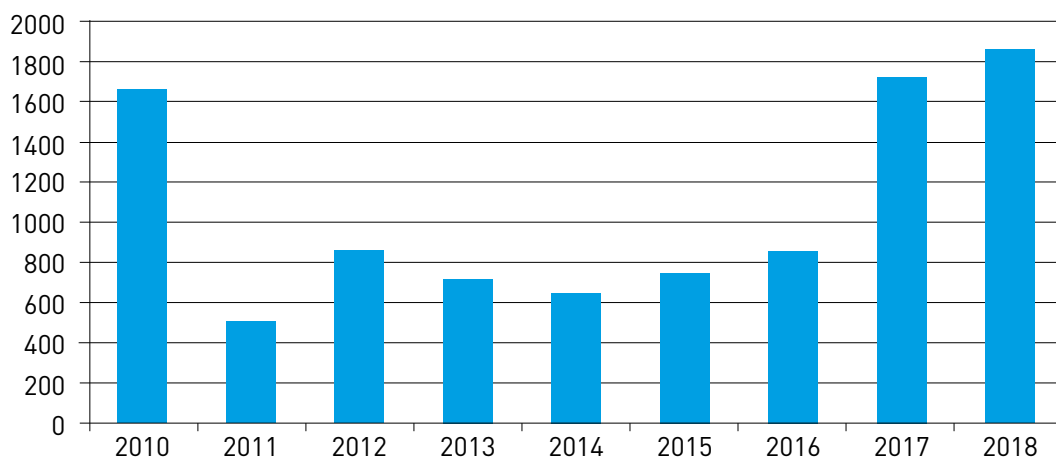
Voor de uitwerking van de risicobuffer is een risico-inventarisatie gewenst. In 2019 zal deze voor enkele grote projecten binnen het programma uitgevoerd worden. Bij de uitwerking zal de kadernota risicomanagement van de gemeente Almere worden betrokken. Eventuele financiële gevolgen zullen inzichtelijk worden gemaakt conform de gebruikelijke systematiek van de kadernota en worden betrokken bij het proces rondom de grootschalige herziening van het Meerjarenprogramma Almere 2.0 voor de periode 2021-2025. Voor 2020 wordt voor het risico van tegenvallende aanbestedingen een bedrag van € 1 miljoen gereserveerd vooruitlopend op deze risico-inventarisatie. Indien deze niet nodig blijkt, valt deze vrij binnen het Fonds.

**WONINGBOUW EN
GEBIEDSONTWIKKELING**

10

10.1 Woningbouw

In Almere zijn in de periode 2010-2018 ruim 9.500 nieuwe woningen gebouwd. In deze zelfde periode zijn er ruim 150 woningen onttrokken aan de woningvoorraad. Per saldo komt het neer op een toename van 9.400 woningen. Na enkele jaren waarin de productie in verband met de crisis inzakte, wordt momenteel weer volop gebouwd. In 2018 zijn zo'n 1.882 woningen gerealiseerd. Op basis van de in 2018 gerealiseerde grondverkoop en verleende vergunningen is het aannemelijk dat deze stijgende trend zich in 2019 en 2020 voortzet.

WONINGBOUWPRODUCTIE ALMERE, BRON: ONDERZOEK & STATISTIEK GEMEENTE ALMERE

Na 2010 is het grootste volume gebouwd in Almere Poort en Noorderplassen. Inmiddels wordt ook aan de oostkant van de stad in Nobelhorst en Oosterwold volop gebouwd. De woonmilieus die in Almere ontwikkeld worden zijn onderscheidend binnen de Noordvleugel. Duin, een duinlandschap gelegen aan het IJmeer, is hiervan een goed voorbeeld. Ruim 50% van de bewoners van deze wijk komt uit Amsterdam. Maar ook groenstedelijke, meer landelijke en dorpse woonmilieus die elders in het kerngebied van de Noordvleugel relatief beperkt beschikbaar zijn, worden in Almere op grote schaal aangeboden. Een greep uit de bijzondere woonmilieu's:

- Almere Duin
 - Woonmilieu in Duinlandschap gelegen aan het water
 - Totale omvang 3.000 woningen
 - In ontwikkeling
- Nobelhorst
 - Suburbaan woonmilieu met dorpse uitstraling
 - Totale omvang 4.000 woningen
 - In ontwikkeling
- Ontwikkeling Stadstuinen Poort
 - Suburbaan woonmilieu in groene omgeving
 - Totale omvang 2.500 woningen
 - Verkoop gestart in 2017

- Oosterwold
 - Landelijk woonmilieu met hoge mate van keuzevrijheid
 - Totale omvang 15.000 woningen
 - In ontwikkeling
- Verdichting in Stadscentrum
 - Hoogstedelijk woonmilieu
 - Toevoegen nieuwe voorraad vanaf 2017

In de komende tien jaar worden er zo'n 20.000 woningen ontwikkeld. 9.000 van deze woningen worden gerealiseerd in Almere Poort dat in deze periode wordt voltooid. Zo'n 6.000 woningen zullen verruimen aan de Oostkant waar Nobelhorst en Oosterwold volop in ontwikkeling zijn. De overige 5.000 woningen worden verspreid over de gehele stad gerealiseerd. Dit gaat zowel om het benutten van reservelocaties als inbreiding en transformatie.

10.2 Gebiedsontwikkeling Oosterwold

Het Rijksvastgoedbedrijf, de gemeente Almere en de gemeente Zeewolde werken gezamenlijk aan de gebiedsontwikkeling Oosterwold. Voor het Almeerse deel van Oosterwold is onder de Crisis- en herstelwet één van de eerste pilots van een Omgevingsplan tot stand gebracht. Het bestemmingsplan met bredere werking is volledig in lijn met de nieuwe Omgevingswet. Oosterwold is één van de meest bijzondere gebiedsontwikkelingen in Nederland. Het gaat om een gebied waarbij geen gedetailleerd uitbreidingsplan is vastgesteld, maar een eenvoudige set van spelregels die een veelheid van initiatieven mogelijk maakt. Binnen de spelregels worden initiatiefnemers uitgenodigd om het gebied zelf in te richten met woningen, bedrijven, voorzieningen, groen, landbouw en wegen.

Het totale gebied biedt ruimte voor 15.000 woningen in een groene woonomgeving en voorziet daarmee in de vraag naar groene woonmilieus in de Noordvleugel, en zal het ommeland van Almere in de richting van Zeewolde vorm geven. In 2015 is gestart met de eerste gronduitgiftes in de eerste fase van Oosterwold, waar ruimte is voor circa 5.000 woningen.

De interesse voor deze organische vorm van gebiedsontwikkeling is en blijft groot. Er wonen inmiddels enkele honderden huishoudens in Oosterwold. Er hebben zich ruim 2.000 geïnteresseerden gemeld; het gaat hierbij om initiatieven met één, maar soms ook meer woningen. De ervaring tot dusver leert dat ongeveer de helft daadwerkelijk een initiatiefnemer wordt. In totaal is 173 hectare van de 515,6 ha via de gebiedsorganisatie Oosterwold direct beschikbare gronden van het Rijksvastgoedbedrijf en de gemeente Almere geleverd aan initiatiefnemers. De totale grondopbrengsten tot nu toe bedragen € 30,1 miljoen. Hiervan is € 23,1 miljoen afgedragen aan het Fonds Verstedelijking Almere. Op Rijksgronden is grond geleverd voor 567 woningen van de 7.000 woningen op standaardkavels waarover een afspraak over de afdracht aan het Fonds Verstedelijking is gemaakt.

Door de Gemeenteraden van Almere en Zeewolde is besloten de gebiedsontwikkeling Oosterwold in 2019 te evalueren, zodat uiterlijk eind 2019 een besluit kan worden genomen over de openstelling van een tweede fase Oosterwold per 1 januari 2021. De evaluatie 2019 is in 2 fases opgedeeld waarbij de resultaten van de eerste fase bouwstenen leveren voor de tweede fase.

- In de eerste fase concentreert de evaluatie zich op een herbezinning op de ambities waarmee Oosterwold is gestart. Wat wilden we en willen we dat nog steeds? Is er aanleiding om voor de tweede fase ambities te bij te stellen?
- Op basis van de resultaten van de eerste fase wordt de evaluatieopdracht voor de tweede fase geformuleerd en ter besluitvorming voorgelegd aan het bestuurlijk overleg. In deze tweede fase gaat het om de vraag of met de in de eerste fase gekozen strategie, ontwikkelregels en organisatie mogelijk is om de ambities te realiseren, of op welke onderdelen bijstelling hiervan nodig is.

In deze fase zullen de direct betrokkenen bij de ontwikkeling van Oosterwold, waaronder de initiatiefnemers, de projectorganisatie en de betrokken partners een belangrijke rol spelen. De tweede fase van de evaluatie zal resulteren in een bestuurlijk voorstel over de openstelling van een volgende fase in Oosterwold, op grond waarvan een voorstel zal worden voorgelegd aan de gemeenteraden van Almere en Zeewolde.

Mijlpalen:

2019	– verdere optimalisatie werkprocessen en oplevering handboek Oosterwold – Definitieve afspraken afvalwater, actualisatie programmering en voorzieningen, uitwerking stadslandbouw en energie – Start actualisatie bestemmingsplan Oosterwold – go/no-go besluit start fase 2 op basis van evaluatie Oosterwold
2020	– voorbereidingen tweede fase Oosterwold (afhankelijk van go/no-go besluit)
2021	– openstelling tweede fase Oosterwold (afhankelijk van go/no-go besluit)

10.3 Gebiedsontwikkeling Almere Centrum Weerwater

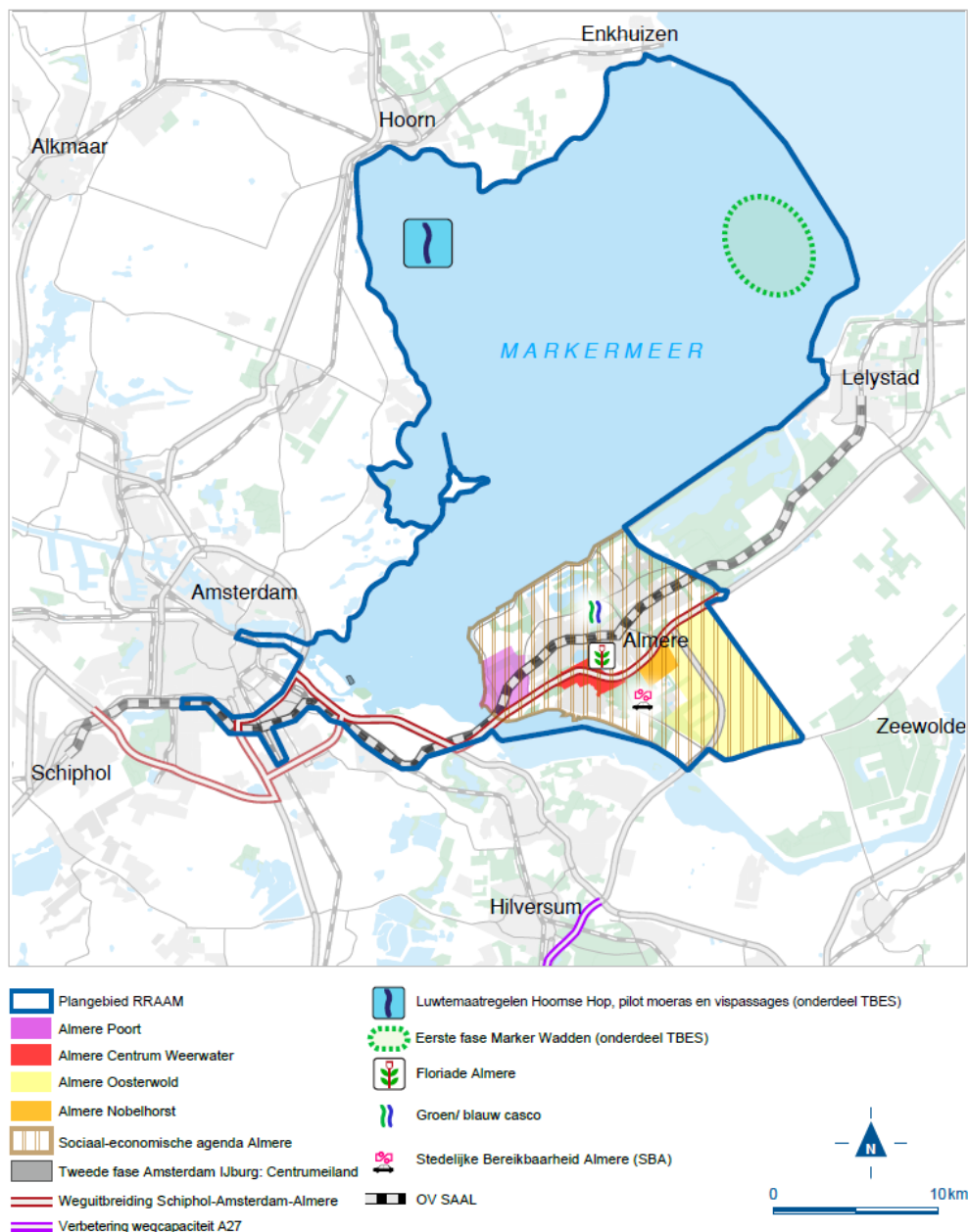
In 2012 is het Gebiedsontwikkelingsplan Centrum Weerwater opgeleverd. De komende jaren wordt er op de volgende vlakken gewerkt aan de realisatie.

- Vanuit het Programma Hart van de Stad wordt gestuurd op de inhoudelijke samenhang van het gehele gebied, de Sleutelprojecten die hier worden gerealiseerd in het kader van het FVA en het gemeentelijk beleid. In het hoofdstuk Versterken Hart van de Stad wordt hier dieper op ingegaan.
- De Floriade kent, als majeure ontwikkeling centraal in het plangebied, haar eigen bestuurlijke overleggen en partners.
- In de Stuurgroep A6 worden alle projecten geagendeerd die relateren aan de A6. In het Hoofdstuk Bereikbaarheid wordt hier dieper op ingegaan.

TOEKOMSTBESTENDIG ECOLOGISCH SYSTEEM IJMEER MARKERMEER (TBES)

11

Korte en middellange termijn Amsterdam - Almere - Markermeer

Voor een concurrerende stedelijke regio is het verbeteren van de kwaliteit in en rond het Markermeer-IJmeer, zowel voor natuur en landschap als voor recreatie en toerisme. Het is zelfs randvoorwaardelijk om buitendijkse verstedelijking in Amsterdam (IJburg) en Almere (Pampus) mogelijk te maken. In de bestuursovereenkomst RRAAM (2013) is het toekomstbeeld als volgt omschreven: “Het Markermeer-IJmeer is een toekomstbestendig ecologisch systeem (TBES) waardoor een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving ontstaat met aantrekkelijke natuur- en recreatiegebieden. Hierbij wordt ook invulling gegeven aan Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Het robuuste ecologische systeem creëert juridische ontwikkelruimte voor onder meer recreatieve, infrastructurele en stedelijke ontwikkelingen in en rond het Markermeer-IJmeer. “

BRON: PROVINCIE FLEVOLAND

MARKERWADDEN

Uit studies is gebleken dat het voor Natura 2000 en KRW doelstellingen nodig is om het natuursysteem gevarieerder en daardoor minder kwetsbaar te maken door middel van heldere ondiepe zones en land-waterovergangen in het Markermeer. De eerste stap is het realiseren van de Marker Wadden. Fase 1 van de Markerwadden is in 2017 afgerond. Daarnaast wordt gewerkt aan het gebied Trintelzand-Enkhuizen, een ondiepte nabij het Enkhuizerstrand en natuurvriendelijke oevers aan de Noord-Hollandse kust.

In het voorjaar van 2017 heeft een brede review plaatsgevonden van de RRAAM afspraken uit 2013. Daarbij is ten aanzien van TBES geconcludeerd dat de verbinding tussen de drie RRAAM opgaven (verbeteren bereikbaarheid, ecologisch systeem en verstedelijking Almere) gaande de uitvoering van deze opgaven minder sterk is geworden. Dit heeft tot gevolg dat binnen de ecologische opgave weliswaar aantrekkelijke projecten worden gerealiseerd maar dat de route naar een volledig Toekomstbestendig Ecologisch Systeem waarin de benodigde planologisch-juridische ruimte voor verstedelijking geborgd is, nog niet helder is. In 2018 is onderzocht op welke wijze de verbinding tussen de ecologische opgave en de verstedelijkingsopgave weer sterker gelegd kan worden. In 2018 zijn Almere en Amsterdam toegetreden tot deze Stuurgroep.

Samenwerkingsagenda Amsterdam - Almere

De gemeente Almere heeft met de gemeente Amsterdam in het verlengde van de afspraken in MRA agenda een agenda gezamenlijk met Amsterdam opgesteld. Activiteiten rondom het IJmeer Markermeer zijn hierin uitdrukkelijk opgenomen. Daarbij gaat het vooral om het mogelijk maken van recreatieve en economische activiteiten. Deze agenda is in het najaar 2017 vastgesteld. In 2018 is op basis van een aantal workshops een aantal mogelijke perspectieven voor het IJmeer geschetst.

Handelingsperspectief Oostflank MRA

In het bestuurlijk overleg Almere 2.0 van november 2018 is door de partners inclusief Amsterdam besloten om te komen tot een Handelingsperspectief Oostflank MRA. Uitdrukkelijk maakt de stedelijke ontwikkeling rondom het IJmeer (met recreatieve en ontsluitingsmogelijkheden) onderdeel uit van dit perspectief..

Colofon

Almere 2.0 is een samenwerking
tussen het Rijk, de provincie
Flevoland en de gemeente Almere

Vormgeving

Tonny Sampiemon

Almere, april 2019

Programma Almere 2.0

Wie goed om zich heen kijkt, ziet dat de Randstad bruist. De woningmarkt floreert, de economie groeit, er komen meer banen en bedrijvigheid. Veel mensen zijn dan ook op zoek naar een plek om te wonen in de Metropoolregio Amsterdam. Almere draagt daar graag aan bij en zal daarom de komende jaren groeien. Maar we doen meer dan alleen huizen bouwen. Met het programma Almere 2.0 investeren we in de kwaliteiten van de stad. Een stad waar inwoners trots op zijn, met plezier leven en zich naar hartenlust kunnen ontplooiën. Een stad waar bedrijven zich graag vestigen en bezoekers verrast worden.

Gemeente Almere, provincie Flevoland en het Rijk werken samen aan het programma Almere 2.0.

Almere 2.0